

СЕМЕЙНО ОГНИЩЕ

ИЛЮСТРОВАННО ДОМАШНО СПИСАНИЕ.

Излиза всѣкий мѣсецъ

Редакторка: М. Недѣлкова-Понова.

ИЗДАВА ДРУЖЕСТВОТО „СЪЮЗЪ“

въ гр. Варна.

Година I. Октом. 1895 г., Врой 10.

ВАРНА.

Печатница на К. Николовъ.

1895

Съдържание на брой Х.

	Стр.
I. ЩАСТИЕТО НА ПЕНДЕНИНГИТЪ. Преводъ. Продължение отъ IX брой.	218
II. ЛУДВИКЪ АГАСИЗЪ. Изъ книгата: „Бѣдни момчета, които се прочули,“ на Сара К. Болтонъ.	223
III. ЖЕНИ ЛИНДЪ. Изъ книгата: „Момчета, които сж се прочули,“ на Сара К. Болтонъ.	227
IV. ЕТЕЛА МАКЕНЗИ МАКЕННА. Съ портретъ.	230
V. ДѢТСКИТЪ ВЪПРОСИ. Превелъ: Т. Ганчевъ.	231
VI. ПЛАТИТЪ НА УЧИТЕЛКИТЪ.	233
VII. ЗА МЛАДИТЪ ДѢВОЙКИ. (Бесѣди за здравието на жената) Съставила: М. Ив. Тимофеева (Лѣкарска помощница).	234
VIII. РЪКОДѢЛНИЯ ОТДѢЛЪ: 1) Тантелена подложка; 2) Тантелена яка; Прибавената кройка. Съ 2 иллюстраций	239
IX. РАЗЛИЧНИТЪ ФРЕНСКИ МЕТОДИ ЗА ГОТВЕНИЕ. Отъ Мария Парлоа (слѣдва).	239
X. РАЗНИ — НА КОРИЦИТЪ.	
XI. ПОРТРЕТА НА ЛУИЗА М. АЛКОТЪ.	228
XII. Обявления на корицитъ.	

ОТЪ АДМИНИСТРАЦИЯТА

Умоляватъ се тѣзи отъ абонатитъ ни въ Сѣверна България, съ изключение на Софийския окръгъ, които не сж си внесли абонамента направо въ администрацията да иматъ пълно довѣрие на Г-на М. М. Тимофеева, който е излѣзлъ по своя частна работа, като книжаръ (руски издания) и внесжтъ нему абонамента ерѣщу издаденитъ отъ него квитанции.

Въ Бурганския, Сливненския и Старо-Загорския окръжи, абонатитъ ни можтъ да иматъ пълно довѣрие на Г-на. Недѣлка Ив. Попова и си внесжтъ нему абонамента ерѣщу издаванитъ отъ него квитанции.

Молимъ онѣзи отъ абонатитъ ни, които сж се примѣтили отъ септемврий мѣсецъ, да явижтъ въ администрацията какъвъ имъ е билъ по предишния адресъ и какъвъ е сега, защото броеветъ, които имъ се пращатъ се връщатъ обратно, съ отпжтувалъ.

СЕМЕЙНО ОГНИЩЕ

ИЛЮСТРОВАННО ДОМАШНО СЪПИСАНИЕ

ИЗЛІЗА ВЪ КРАЯ НА ВСЪКЪН МЪСЕЦЪ.

Година I.

Октомврий, 1895 год.

Брой 10.

Щастието на Пенденингитъ.

(продължение отъ брой 9.)

V.

Могдѣто Естиръ чукаше на пармаклька съ енергия, която бѣше увеличена отъ нейното засрамяване. Баба Шане, която била заинтересувана наблюдателка отдалечъ, се рѣши да спомогне. Обикновено на Шане ъ вземаше цѣлия день, за да си свърши работата, но тя можеше да отдѣли отъ времето си, когато искаше, и затова прилази презъ буренияка и отиде при Естиръ. „Ти си мѣка въ семейството, Госпожице Естиръ,“ каза ти одобрително; „но ти не знаешъ какъ се върши такава работа. Дай ми чука, и да видимъ, неможемъ ли позаягкчи този пармаклькъ.“

„Азъ се трудя до колкото можъ,“ каза Естиръ, като се надѣваше, че Шане не ще да познае, че тя бѣше на расплаване. „Рогеръ не може да свърши тази работа; той е още малъкъ и друго, мама иска Луиза и той да учытъ суртрина.“

„Учението е много добро нѣщо, наистина“, забѣлѣжи Шане, „но умѣние въ работа е още по-добро, а ти умѣешъ какъ да работишь, освѣтъ по дърводѣлство. Защо не повикавъ нѣкой да ти свърши тази работа, вмѣсто да се моришь до убиванне.“

„Защото нѣмамъ пари,“ отговори на кѣсо Естиръ. „А сега, сега нѣмамъ нищо друго за работенне.“

„Добрѣ, добрѣ чедо, на ли се казва: Каквото намѣри ржката ти да прави, направи го съ силата си, и още 'Уповай на Господа'. Увѣрявамъ те, щерко, че Пенденингитъ на сж направени вѣчно да сж потѣпкани. Не бой се, вѣшето щастие ще проработи.“

„Трѣбва непременно да проработи, ако моето затѣганне на работа ще помогне нѣщо“, отговори Естиръ.

„Никой не може да предскаже какво ще

се случи,“ каза Шане. „Е щерко, колкото можяхъ помогнахъ ти. Когато дойдешъ до този стѣпъ, тука, по-добрѣ ще сторишь, ако го оставишь за другъ день. Но малко, че на често, е най-добриятъ начинъ за неопитния дърводѣлецъ. Азъ трѣбва да заобиколя готварницата. Възможно е, че ще ти помогна още малко утрѣ. Ти си доста добрѣ работила днесъ. Пармаклька не се клатича тъй сега, както по-преди. Но, госпожице Естиръ, ти си била много смѣшно обѣщана. Гарнитъ нѣхъ да се планакъ само отъ тебе, да каже нѣщо посто.“

„Нѣма нищо, заното обѣщаното ми е много угодно за работата ми,“ каза Естиръ.

„Да, щерко, но то не ти прилича. Добрѣ, че никой не минува по този край; но нехъ да излизашъ на предната страна, догдѣ не се обѣщень по-добрѣ.“

„Азъ ще навояж предната страна на пармаклька съ сжщото си обѣщане“, каза Естиръ. „Не се срамувамъ да нося работни дрехи, когато съмъ на работа.“

Но, догдѣ Естиръ свърши едната страна на оградата минахъ се нѣколко дни. Тя си бѣ казала нѣколко нѣти, че Артуръ Хазеттъ не ще да мине отъ този нѣтъ, но пакъ, като че го очакване нѣкакъ си. Защото си предполагаше, че новостта да намѣри една госпожица, да наковава пармаклькъ, би му доставило интересна заиграчка.

Напразно Естиръ измисляваше, какво би му казала за да го поучи; жива душа не минуваше по този край, догдѣто тя набиванне гвоздентѣ единъ слѣдъ други. На Естиръ не ъ идѣше на умъ, че неговата деликатность го въспираше да забикаля тамъ, гдѣто тя върнеше работа, която не ъ принадлежеше.

Съ Шаненото спомоганне сегнѣ тогнѣ

Естиръ, на четвъртия денъ отъ започването си, дойде до агъла; тамъ Баба Шане започна да казва, че „кръста ѝ недържалъ, затова се извини отъ по-нататъшно помагане.

„Истината бабо Шане е,“ каза Естиръ на смѣхъ, „че ти се срамувашъ да те видѣтъ, че говещъ.“

„Право казвашъ, щерко,“ се призна Шане. „Азъ се срамувамъ за себе си, макаръ, че тебе не те е срамъ. Туй не е твоя работа да се занимавашъ съ подобна работа; но ти май не слушашъ нѣма полза отъ говорене. Ти ми напомнишъ за братовчедъ си, Г-нъ. Карролъ Ашъ. Хж, не си ли чула новината?“ попита тя внезапно.

„Каква новина?“

„Не си ли чула, че бащинъ ти братовчедъ, Г-нъ. Карролъ Ашъ е сѣднѣлъ самъ въ къщата на Пенденнингтъ.“

„Въ нашата къща ли?“ проговори Естиръ задушено, но чувството на завистъ скоро бѣше послѣдвано съ друго отъ надѣжда. Тя съвсѣмъ малко знаеше за Г-нъ. Карролъ Ашъ. Тя никога не го бѣше видѣла — защото дълго време преди бащината ѝ женитба, той бѣ напуснѣлъ Родне и отишѣлъ въ Европа — но ако бѣше купишъ къщата на Пенденнингтъ — ясно бѣше, че той е чловѣкъ съ срдѣтва. Лесно можеше чловѣкъ да си представи, че срдцето му би се отнесло приятелски. Пакъ Естиръ не знаеше, да ли да се радва, или да съжалява, че е влѣзлъ въ тѣхната къща, която прадеда ѝ Пенденнингъ бѣше съградилъ. Друго, че баща ѝ и този му братовчедъ не сж обичахж твърдѣ много, и нѣмахж никакви съобщения помежду си.

„Той много богатъ ли е?“ питаше Шане съ цѣль.

„Дѣйствително, азъ много малко знамъ за него,“ отговори хладнокрѣвно Естиръ.

„Но той ти е роднина, сжщи братовчедъ на баща ти, макаръ че имената ви сж различни. Той трѣбва да е богатъ, другояче не би могълъ да купи къщата, Госпожице Естиръ. Знаешъ, че когато майка ти ѣ продаде петима се съдружихж, за да ѣ купишъ за хотелъ, а сега самъ той ѣ държи и освѣнъ това прави такъ визии поправки, които привличатъ внимание. А той нѣма, ни жена, ни дѣте, ни коте. За това, Естиръ, щерко, трѣбва да си прилична въ обноската си: приличността е евтина и всѣкога си плаща.“

Естиръ се изсмѣ, но се исчерви, затова надвѣсенъ по-вече шапката си, като се срамуваше отъ мислитъ, които пълнѣхж главата ѝ. Тя продължаваше да наковава гвозденъ слѣдъ като

Шане бѣше ѣ оставила, макаръ че едвамъ съзнаваше това що прави. Работата ѝ ѣ принудила да излѣзе отвѣнъ пармаклѣка, но шапката ѝ затуляше венчко друго, освѣнъ точната, гдѣто удряше чука ѝ, и толкози бѣше се унесла въ мислене върху новината, която Шане ѝ бѣше казала, щото не чу приближаващитъ стѣпни. Изведнѣжъ тя чу на близо до себе си гласъ.

„Добро утро, Госпожице Пенденнингъ! Съ колко различни таланти сте надарена!“

Естиръ си подрѣпнѣ назадъ шапката и погледнѣ — на Артуръ Хакетъ му се стори, че никога не е изглеждала по-красива.

„Добро утро, Господинъ Хакеттъ,“ отговори ти, безъ ни най-малко да покаже смущението си: само че слѣдующия гвоздей много на криво го наби. „Азъ имамъ само единъ талантъ,“ го поправи тя, „таланта за работа.“

„Единъ много добъръ талантъ,“ отговори той; „но не мислите ли, че енергията ви надминува разсѣядението ви?“

„Ахъ, ако искате да кажете, че трѣбва да наема единъ дърводѣлецъ,“ каза Естиръ; „то трѣбва да ви кажж, че паритъ сж май гъси у насъ.“ И като искаше да си искара чувствата, поне отъ пармаклѣка удари малко по-силно и изведнѣжъ се съборяса, много по-вече, отъ колкото бѣше строшено отъ първо.

„Ето работа като за мене младежъ, който си нѣма своя!“ се извика Артуръ Хакеттъ. И съ думашето наедно хвърли си палтото, закачи го на едно колче, и на слѣдующата минута той взе чука отъ ржцѣтъ на Естиръ.

„Много е разгнѣбитенъ този пармаклѣкъ,“ проговори Естиръ. „Всичко е разгнѣбитено тадеѣва.“

„Осѣнъ вий Госпожице!“ каза Артуръ Хакеттъ и ѣ погледнѣ, тѣй щото тя отъ ново се исчерви.

„Най-послѣ не е до толкози лошо,“ каза Артуръ Хакеттъ. „Този колъ може да се подпре. Да имамъ една лопата и нѣколко парчета дѣски можахъ да го позакрѣпж.“

„Азъ можъ да ви доставя и дѣтѣ!“ се извика Естиръ, и като се промѣнѣ презъ една отъ многото дупки на пармаклѣка завтече се въ заслона задъ готварницата, отъ гдѣто се върнѣ съ лопата, брадва и парчета дѣски отъ едно вехто газено сандѣче

„Ахъ, какъвъ геней сте, да си спомните, че и брадва трѣбва!“ се извика Артуръ. „Иначе трѣбваше пакъ да се върнете назадъ.“

„Но вий не можете да си служите едновременно съ брадвата и лопатата,“ каза Естиръ. „Кажете ми какво да правж азъ? Трѣбва да ви помагамъ.“

„Не“ каза той, като си пострѣ ржката и не ѝ допушаше да хване нищо. „Туѣ не е ваша работа.“ Естиръ видѣ, че очитѣ му бѣхж влажнини. „Не можѣ да търпиж да ви гледамъ, че вършите това —“ промърмори той.

„Но тя не ме връди,“ думаше Естиръ, като се смѣеше, макаръ че нѣщо ѣ стискаше за гърлото и не можеше по-вече да каже.

За голѣмо нейно успокоение Артуръ Хакеттъ започна веднага работата си и млъчеше, догдѣто дойде време да начуква гвозден. Тогава каза той съ обикновенния си гласъ:

„Ако мислите да постоянствувате въ тази игра, нѣка ви покажѣ какъ да употребявате чука, Гледайте, този е начина.“

„Благодарѣ ви! Само че не е игра, както знаете,“ Естиръ побърза да поясни, „но е нужда. Азъ съмъ рѣшила вече въпроса, че ще станѣ градинарка, тѣй истинна градинарка, като ставамъ сутрина рано и всичко друго, което е нужно.“

„Хж, та виѣ почижте да поправяте най-първо оградата,“ каза Артуръ Хакеттъ, като изглеждаше работата си. „Не е лоша идея — и това не е злѣ направено — като се вземе всичко подъ внимание. Разбира се, че не ще да трае вѣчно.“

„На ли отговаря за сега,“ каза Естиръ въсхитено. „Само да можяхъ до толкози да сполучѣ и съ градинарството си“

„Но защо,“ попита той изведнѣжъ, „както ви кара да започнувате тѣй внезапно градинарство — толкози — толкози късно, както знаете?“ той започна да се олюта като си помисли, че интереса му трѣбваше да отива до безочливостъ.“

Но Естирепото мнѣние относително младежа бѣше се доста измѣнило, слѣдъ като видѣ, какъ бѣше поправилъ оградата и сериозния начинъ, по който той бѣше изслушалъ намѣренieto ѣ да стане градинарка, щото неусѣтно, нѣкакъ си, тя му разказа за ипотеката.

„Майка ни мислѣше, че прави право“ каза тя догато му бѣше разказала за покупката на Данантъ Миллеровата земя. „Тя продължава да мисли тѣй: тя го мислѣше, че е честно и почтенно да испълни бащиното ѣ обѣщание на приятеля му. Всичката мъдростъ на майка ни се състои въ сърдцето ѣ,“ тя прибави, съ нежна въздишка.

„Разбирамъ,“ каза младежа съ тогъ, който го още по-вече препоръча на Естиръ. „Но, незнае ли Миллеръ какво себепожертвувание е неправилна тя?“ питаше той малко възмутено.

„Ахъ, той умрѣ,“ отговори Естиръ, „но струвамъ се, че никога не узна. Той се поминѣ

преди двѣ години и нѣмаше наследници, нито пакъ наследство, мислѣхъ.“

„Земята е въ Игеловото Окръжие ли, казахте? Близо до Сѣмърфилдъ ли?“

„Да“

„Госпожа Пенденингъ плаща данѣка, на ли?“

Естиръ се изсмѣ. „Каква полза има отъ това? Земята за нищо не струва, казва Господинъ Фастинъ.“

„Пакъ може да стори нѣщо.“

„Не знажъ,“ отговори Естиръ. „Никой не иска да ѣ купи. Майка се е трудила да ѣ продаде, поне за половина отъ цѣната ѣ —“

„Какъте на майка си да ѣ не продава,“ каза той. „Какъте на майка си да не продава земята за по-долна цѣна отъ тази що е платила,“ ѣ съвѣщаваше той усърдно.

„Хж, никой не желае да ѣ купи,“ каза Естиръ засмѣно.

„Ако се яви нѣкой да ѣ купува, помогъте ѣ да ѣ не дава, азъ ще ѣ купѣхъ,“ настояваше той.

„Благодарѣ ви,“ каза Естиръ малко студиено, защото тя подозираше, че той се старане да намѣри начинъ, по който да имъ помогне финансово.

„Не знажъ какъ се изманихъ, та почижъ да ви говорѣмъ за вашитѣ работи. Трѣбва да ме извините — и да забравитѣ всичко, Г-нъ Хакеттъ.“

„Нѣма нищо за извинение,“ каза той. „А тѣй като сте ме почели съ довѣрието си, какъ можѣ да го забравя?“

„Майка ми много ще се чуди. Тя не би одобрила свободния начинъ, по който азъ ви разказахъ всичко. Азъ прибирямъ всѣкога и послѣ се каѣ въ вѣстникъ и неспѣлъ.“

„Увѣрѣнъ съмъ въ едно нѣщо,“ прибави той съ дълбоко чувство, „че никога не ще стане нужда да се раскайвате, ни за една дума, отъ това що сте ми казали.“ Сърдцето му купѣше да има правото, да предложи утѣшение и помощ на дѣвоицата, която бѣше млада, дързостна, и несебелюбна, но по нещастие принудена да работи, заради бѣдното си семейство. Сърдцето му свѣтѣше презъ очитѣ му и Естиръ бѣ съвсѣмъ смутена. Тя си бѣ мислила, че струва много по-вече отъ този младежъ, но сега веднага почувствува, че бѣше ничтожна въ пришествието на такъози странно за неѣ чувство и потрѣпера.

„Обичамъ те,“ каза той шепнешкомъ. „Трѣбва всѣкога да съмъ те обичалъ.“

Но когато изговори думитѣ, Естиръ не върваше вече въ чувството му.

„Не, не,“ каза тя, като се измѣчаше нада-

лечь отъ прострѣната му рѣка. „на васъ ви се е поправила новостъта, една дѣвойка да върши работата на мъжъ.“

„Ахъ, колко по-добъръ ви разбирамъ азъ, отъ колкото виѣ мене.“ ѣкъ пресѣче той съ укорителна усмивка. „Азъ бѣхъ увѣренъ, че ще кажете това; но това не е мечта. Сърдцето ме боли, като мисля за васъ — въ тази неравна борба —“

„Азъ съмъ се рѣшила да сполуча! каза Естиръ гордѣливо. Грѣка ли ми е за борбата?“ Сърдцето ѣ бѣше на цѣло предадено въ отчаяната борба, та не бѣше готово лесно да се даде на този младежъ.

„Да прахосвашъ младината си, — сплати си, когато азъ на драго сърдце бихъ носилъ товара ти. Естиръ, Естиръ обичай ме, колкото щешъ малко, но вземи ме за мъжъ?“ се молѣше той съ прострѣни рѣцѣ.

Но Естиръ се издрѣнѣ, още по навѣнъ.

„Не“ каза тя. „Даже, и да ви обичахъ, какъ можъ да оставя тѣзи, които се нуждажтъ отъ мене, и които сж ме обичали презъ цѣлия ми животъ?“

„И азъ имамъ хора, които сж ме обичали презъ цѣлия ми животъ, „отговори той усмихнато;“ но тѣхната обичъ не ми е достаточна. И азъ се нуждажъ отъ тебе — отъ тебе самата, въ цѣлия свѣтъ. Обичай ме, поне само по тази причина.“

„Не“, каза Естиръ повторно, само че гласа ѣ бѣше нажаленъ този пѣтъ. „Азъ ви харесвамъ днесъ, по-вече отъ всѣкой другъ пѣтъ, но това не е любовъ. Ахъ, само да знаехте, каква дързостъ чувствавамъ въ сърдцето си за домашнитѣ си, виѣ бихте разбрали, какъ е невъзможно да не сполуча — какъ е не възможно да посрѣщна мъчнотии въ предприятието си, за тѣзи що обичамъ.“

„Ти не си опитала дълбочината на моята любовъ? Не разбирашъ ли, че ще станжтъ мои тѣзи, които обичашъ ти, Естиръ?“

„А мислите ли, че азъ — че тѣ ще приематъ — ?“

Естиръ не можеше да довърши предложението си.

„Ахъ, Г-нъ Хакеттъ,“ въздѣхна тя, „съжелявамъ.“

„Но пакъ мисли, помисли малко,“ ѣ се молеше той. „Дѣйствително, струва си, да се вземе подъ внимание.“ Естиръ не си помисли този пѣтъ, че е надмѣнностъ отъ негова страна.

Но скоро се чу тропота на фаетонъ и гледката на два бѣли коние, които набърже го довозихж до тѣхъ, припомни на младитѣ, за всѣкодневния животъ.

VI.

Фаетона веднага се спрѣ предъ тѣхъ, на отвѣдната страна на пѣтя и единъ гласъ съ преправена сладостъ попита.

„Моля, можете ли да ми кажете, кой пѣтъ да взема — ?“

Отвѣднѣжъ младитѣ — Артуръ, Хакеттъ, защото не можеше да избѣгне, а Естиръ защото особно наслаждение чувствувахе да ѣ се покаже — се обѣрижжъ къмъ Г-жа. Хакеттъ. Тя ходѣше на расходка съ кола всѣки день, но никога не бѣше минжала презъ този пѣтъ.

„Ахъ, каква необикновенна картина!“ се извика жената отъ фаетона.

Естиръ, която бѣше съвсѣмъ забравила облѣклото си, което ѣ правяше за смѣхория, както ѣ бѣ казала Анна, изведнѣжъ си спомни.

„Добро утро, Г-жа. Хакеттъ,“ каза тя съ особена сериозностъ; но Артуръ Хакеттъ се навѣсенъ.

„Ха — а, тя била Госпожица Пенденингъ. Дѣйствително, виѣ сте съ такъвъ чудноватъ костюмъ. Извинѣте, но азъ не ви познахъ.“

„Съ този костюмъ азъ не приемамъ гости,“ каза Естиръ. „Съ това облѣкло азъ работж.“

„Облѣклото си има това превъсходство, че е удобно за работа,“ каза Артуръ, още навѣсенъ. „Освѣнъ това то е картинно и дѣйствително ѣ прилича.“

„А, драгий ми Артуре,“ каза майка му много любезно, „ти всѣкога казвашъ най-приличното нѣщо. Госпожица Пенденингъ трѣбва да ме извини.“

„Сега, ако си облѣчешъ палтото — да ли си го съблѣкълъ на сжщия учтивъ принципъ, който накаралъ единъ отъ французскитѣ царие да пие отъ чинийката си, вмѣсто отъ чашата, за да угоди на старитѣ жени, у които билъ на гости?“

„Не“, отговори Естиръ изведнѣжъ. „Господинъ Хакеттъ не си съблѣче палтото отъ зачитание къмъ моя костюмъ; той поправяше пармаклѣка ни.“

„А-а?“ каза Г-жа. Хакеттъ, като си издигна вѣждитѣ, тѣлодвижение, въ което Естиръ прочете много нѣща. „Ей, добъръ, ако си довършилъ вече работата, младий человекъ, то моля ти се, притечи ми се на помощъ. Слушамъ че тадѣва, на близо, имало единъ пѣтъ, гдѣто растѣли дивни трандафили. Увѣрена съмъ, че Госпожица Пенденингъ ще те извини за сега. Невѣрно, днесъ не е деня, когато приема гости.“

„Увѣрявамъ ви, че не е“ прибърза да потвърди Естиръ; „затова не можъ да ви поканиж Г-жа. Хакеттъ.“

Артуръ ѝ хвърли единъ погледъ, въ който се включваше въсхищение, мърмърние, молба; тогава си облѣче палтото и сѣднѣ, въ колата при майка си.

„Кой пакъ трѣбва да вземъ“, попита Артуръ като се надвѣси напредъ, за да срѣщне по-добъръ Естиренинѣтѣ очи. „Лѣвия ли?“

„Дѣсния“, отговори Естиръ.

„Дѣсния ли? Нѣма да забравя.“ каза той. „Сбогомъ.“

„Сбогомъ“, повтори, като екотъ Г-жа. Хакеттъ, съ усмивка и поклонъ. Тя не намѣри никакво затруднение да отведе Артуръ отъ хитратата млада дѣвойка

„Сбогомъ“, отговори, Естиръ.

Като отминѣ файтона, тя се наведе да вземе чука, който лежеше на пѣська. „Азъ знамъ, какво му говори тя сега.“ си думаше на себе си.

Г-жа. Хакеттъ се трудеше да се смѣе и желаше усмивката ѝ да се види естествена.

„Чуднѣ се, синко, какъ си способенъ да се туряшъ въ такива извънредни положения. Какво щастие, че се случихъ да ти помогна, за да те избавя.“

„Но азъ не бѣхъ въ нѣкоя опасностъ“, каза той.

„А, вий младитѣ хора, никогато не знаете, кога се намирате въ опасностъ. Но, моля ти се, Артуре, кажи отъ кое време си започналъ да поправяшъ разгнебитената ограда на Господина Пенденингъ?“

„Има около единъ часъ“, каза той.

„Надѣвамъ се, че работата е вече свършена за всѣкога?“

„Тѣй ми даде и ти да разбера.“

Г-жа. Хакеттъ не бѣше увѣрена, да ли е разбрала право, затова каза: „Момичето много е хубаво, много способно, но е и много бѣдно, и не ще ми е чудно, ако —“

„Недѣй се много беспокоя“, ѣхъ пресѣче нетърпеливо Артуръ. „Момиче съ таквази страсть за работа, не би имало голѣма почеть къмъ мене.“

„Каква идея ти е влѣзла въ главата, Артуре?“

„Но, тя кара чловѣкъ да желае да има цѣлъ въ живота си“, каза той начумерено.

„Колко смѣшно момче си! Само защото си видѣлъ една дѣвойка облѣчена, като плашило. Не ти ли е доволна работата, да гледашъ за нашитѣ пари дадени подъ лихва?“

„Но какво има въ Родне? ѣхъ попита той.

„Климата е добъръ, и това не е малко“, каза замислено Г-жа. Хакеттъ. „Тогавата, както знаешъ, азъ имамъ нужда отъ весела, приятна тишина. Друго, ти забравашъ, че имаме Г-ца.

Трентъ, а на постѣдѣкъ и приятели ни, Г-нъ. Ашъ.“

„Ахъ, да! азъ забравихъ Г-ца. Трентъ.“ Артуръ се извиѣ въсхитенъ и доволенъ.

Презъ това време Естиръ бѣше сѣднѣла на стѣлбата и си мислѣше отчаяно. Това не бѣше първий пакъ да ѝ предложи нѣкой. Имаше, още дѣтъ години отъ какъ Писифъ, братенеца на Г-нъ. Фастинъ, се бѣше заклѣтъ, че ще се убие, ако тя продължава да му отрича, но тя пакъ бѣ останѣла твърда и Писифъ бѣше отишѣлъ на нѣкъдѣ, а шестъ мѣсеца не бѣхъ се миѣли, когато се чу, че се оженилъ. Естиръ се смѣла, тогава и разказала на Анна за начина, по който ѝ се обяснилъ; но сега тя не бѣше расположена да се смѣе, нито пакъ желаше да каже нѣкому дума отъ това, що бѣше ѝ казаль.

„Ако Артуръ Хакеттъ имаше такова трудна задача за рѣшеніе, каквато имамъ азъ, той не би билъ влюбенъ, както не съмъ и азъ. Само да имашъ малко пари за да започнешъ. А братовчедъ ни е богатъ и живѣе въ къщата ни.“

Тя започна да си мисли, истина ли е, че тази сутрина чухъ новината?

„Той е толкова богатъ“, си думаше тя: „защо да не помогне на роднинитѣ си? Само да ни земе пари, догдѣ започнемъ, послѣ нѣй ще му повърнемъ всичко.“

Тогавата Естиръ се рѣши да се отнесе до този си непознатъ роднина: но си намисли да не казва намѣреніето си, ни на майка си, ни на сестра си, да не би, тѣ да сжъ противни. Съ това рѣшеніе тя пакъ се насърчи и отиде да съобщи Шанената новина и на домашнитѣ си.

„Добъръ“, въздъхна Г-жа. Пенденингъ, „азъ по предпочитамъ той да има къщата ни, отъ колкото да ѣхъ правятъ на хотелъ, както се предполагаше отъ първо. Но, да ли помни че сме му роднини?“

„Защо да забрави?“ ѣхъ пресѣче набързо Естиръ. „Поне името ни трѣбва да му напомня; на ли той и баща ни сжъ растли наедно у дѣдовата ни къща?“

„Едвамъ ли може да се каже, че сжъ растли наедно, защото, ако помнишъ добъръ. Карролъ Ашъ е нѣколко години по старъ отъ баща ви, Друго, че имаше нѣкакво сирѣчкване по между имъ, на което причинитѣ не ми сжъ твърдѣ извѣстни.“

„Като е тѣй, то не ще е нѣщо важно, каза Естиръ набърже. Тя не обичаше да ѝ се припомня за сирѣчкваніето; защото охладяваше надѣждата, която Шанената новина бѣше родила въ сърдцето ѝ. Тя не каза нищо по-вече тогава, или по-послѣ за Г-нъ. Ашъ,

но день слѣдъ день наковаваше оградата, или скубѣше буренията, като мислѣше постоянно и изучаваше вечеръ градинарската си книга, догдѣто майка ѝ ѝ попита:

„Зеленчукъ ли мислишъ да посѣбешъ, Естирь?“

„Мамо, колко лесно познавашъ!“ се иземѣ Естирь. „Най-голѣмото ми желание е да станѣ градинарка.“

„Но, късно е вече,“ въздъхна Г-жа. Пенденингъ.

„Не е вече толкова късно, щото да не може да се направи единъ матѣкъ опитъ,“ каза Естирь насърчително.

Макаръ, че Естирь се бѣ рѣшила да търси помощъ отъ непознатия си роднина, пакъ нѣколко дни се минаха, догдѣ се одързостѣ за да иде. Най-послѣ единъ день тя отвори голѣмата жетѣзна порта и похлопа на тѣхната стая каща.

Приканена бѣ въ една отъ долнитѣ стая — но стаята не ѝ се виждаше, като сѣщата, защото майка ѝ бѣше спазила старитѣ скъпи мобили. Но пакъ имаше много нѣща, които ѝ правяха неприятно впечатление, щото сѣдамъ се сдържаше да не заплаче, когато влезе Г-нъ. Ашъ, — високъ, снаженъ, бѣлокостъ старъ чловѣкъ, който се поклони и ѝ чакаше да говори.

Естирь не бѣше казала името си на слугата, но сега сама се препорѣча, макаръ, че се поспѣте.

„Дъщеря на Робертъ Пенденингъ ли?“ попита той.

„Да,“ отговори Естирь.

„Сѣднѣте,“ ѝ заповѣда гостоприемника учтиво, но на Естирь ѝ се видѣ много студена поканата.

„Не знамъ, да ли трѣбва да сѣднѣмъ, защото азъ съмъ дошла, само по работа.“

Господинъ Ашъ ѝ гледаше, сега съ особень интересъ.

„Азъ ще ви кажѣ веднага защо дойдохъ,“ каза Естирь, като го гледаше право въ очитѣ. „Баща ми се поминѣ, както знаете —.“

„Знамъ“ отговори той, и ако Естирь не бѣ толкова предразсѣдлива тя би забѣлѣжила нежността, съ която ѝ отговори той.

„Ний сме петима души сега,“ тя слѣдваше рѣшително да казува, „четири дѣца и мама. Ний живѣемъ въ една малка кѣщица покрай града и — и се намираме много на тѣсно, защото кѣщата ни е ипотекирана. Но Анна, сестра ми, и азъ сме доволно голѣми, за да се грижимъ. Ний имаме седемъ уврата земя, и можемъ да си некараме поминѣта отъ нея — само да можах-

ме да почнемъ веднѣжъ. Да имаме поне, малко пари — за да си купимъ необходимитѣ потрѣби — а азъ си помислихъ, че възможно е, да сте готовъ да помогнете на майка ми и дѣцата ѝ.“

„Извинѣте,“ ѝ пресѣче Господинъ Ашъ, „но майка ви знае ли за вашето дохождане?“

„Не, наистина,“ отговори тя. „Недѣйте да мислите, че майка ми ме е пратила. Азъ дойдохъ отъ самосебе си, безъ да знае тя, защото,“ — но отъ твърдѣ много чувства, тя не можа да довърши думата си. Господинъ Ашъ бѣ сѣднѣлъ до една маса и отключваше чекмеджето ѝ.

„Струва ми се,“ каза той, съ сѣщия студентъ тонъ, „че първото посѣщение, на една отъ моитѣ роднини, трѣбваше да бѣде малко по-различно.“

Естирь трѣбваше да се чувствува изобличена, но тя бѣше сама разядосана. „Азъ не съмъ просякиня,“ каза тя гордѣливо, „и ако заемамъ, не заемамъ за себе си, но за тѣзи, що обичамъ.“

Господинъ Ашъ си издигна на бърже главата. Имаше нѣщо въ тази млада дѣвојка, което му се нравѣше, макаръ, че тѣй повѣлтелно говорѣше.

„Азъ не ви просѣмъ да платите ипотеката на кѣщата ни,“ му обясняваше Естирь распадено; „това ний сами ще сторимъ, слѣдъ време, ако сега започнемъ съ градината си.“

Господинъ Ашъ бѣше направилъ една квитанция на едно парче хартия, тогава стана и ѝ каза, „когато чловѣкъ дава пари въ заемъ, обикновенно той взема гаранция, но това азъ не ще да ви търся, ако —“

Усмивката съ която придружи думитѣ си не бѣше злонамѣренна, но Естирь ѝ помисли за такава и мислѣше, че не трѣбва да ѝ търни.

„Спрѣте се!“ го пресѣче тя. „Азъ нѣмамъ нищо, което можъ да ви заложѣ наскѣще. Дойде ми друго нѣщо на ума и не мислѣхъ, че ще ви взема паритѣ. Съжалявамъ, че дойдохъ. Събогомъ.“

Като излизаше тя отъ стаята Господинъ Ашъ раскѣса квитанцията. Той сѣднѣ на единъ столъ, стиснѣ си челото съ рѣката и си рече. „Олеле, колко докарва на баща си!“

Естирь бѣше напълно увѣрена, че поведението ѝ спрѣмо гордѣливия ѝ роднина бѣ за препорѣчване: но Анна ѝ каза, че тя му некала пари, като разбойникъ.

„Ахъ, Анно!“ се извиѣа тя. „Даже и да му некахъ пари, като разбойникъ, както казвашъ ти, той пакъ не трѣбваше да се надига до толкова. Дано щастнето ми помогне да станѣ единъ день нему равна!“

„Недѣй дума тѣй, Естирь,“ ѝ се молѣше Анна.

„Защо да не думамъ, когато това желаях най-много?“ настояване Естиръ. „Мъчно ми е, че ходихъ при него.“

„По добръ щѣло да бѣде, да си не ходила,“ въздъхна Анна. „Само тази сутрина бѣше, когато мама говорѣше, че много по-прилично ще бѣде за насъ да чакаме той да ни потърси.“

„Охъ, Анно, не дѣй й казва, че съмъ била толкова неспособна.“

„По-добръ да ѝ не казваме,“ се съгласи Анна, „защото само ще ѝ причинимъ по-вече мъчиотия. Но, Естиръ, желателно е, да се допитвамъ по-често отъ мама.“

„Разбирамъ ти, какво искамъ да кажешъ,“ каза Естиръ, като си помисли за повѣренieto, което бѣше направила на Артуръ Хаветтъ, а не желасше да каже на Анна. „Моето себеуверование и нетърпение ме каратъ да вървя твърдо бърже. Трѣбва да се стараа да бѣжа по-смирена.“

„А за да покажешъ, че си наистина смирена, трѣбва да отидешъ да посѣтишъ старата Г-жа. Валисъ утрѣ заранъ,“ ѝ каза Анна.

„Пъкъ, защо трѣбва да идя да посѣтя старата Г-жа. Валисъ, когато имамъ работа, която трѣбва да се свърши?“ се извика Естиръ нетърпеливо.

„Първо, защото мама иска. Тя е чула, че Г-жа. Валисъ надяла и си навѣхнала ржката, затова ти и азъ трѣбва да идемъ утрѣ.“

„Разбира се, че ще идемъ,“ потвърди Естиръ. „Но азъ съмъ увѣрена, че ти ще почне да говори, тъй щото ще ме накара да си изтѣза отъ кожата. Анно, ти трѣбва да ме гледашъ и да речешъ 'хемъ,' ако почна да показвамъ необичновено нетърпение.“

Следва.

Лудвигъ Агасензъ

На 1817 година, Баварския кралъ прати въ двама естествоиспитатели, Марциусъ и Спиксъ за да изслѣдватъ флората и фауната въ Бразилия. Следъ четири години, тѣ се завърнаха съ много сборки. Марциусъ направилъ иллюстраци съ краски отъ всичкитѣ непознати растения, които били събрали, а Спиксъ написалъ нѣколко тома по маймунитѣ, птицитѣ и пълзящитѣ въ Бразилия. Той ималъ намѣрение да състави една по пълна естествена история за Бразилия, но умрълъ преди да свърши работата си. Марциусъ помолилъ Агасенза да довърши Спиксовата работа по рибитѣ.

Агасензъ пише на сестра си Синилия: „Дълго време се колебахъ, дали да приема тази почетна работа, като се страхувахъ, да не би многото работа да попрѣчи на уроцитѣ ми; но на друга страна случая, за да станя известенъ, чрезъ такова едно голѣмо предприятие, ми се въздаде, че не е за отхвърляне. Първия томъ е вече свършенъ и печатанieto е започнало отъ нѣколко седмици насамъ. . . .

Вече четиридесетъ страници рисунки сж свършени. Не ще ли бѣде чудно, когато най-големата и най-хубавата книга въ татевата библиотека е тази, написана отъ Лудвика? Не ще ли бѣде толкова похвално, колкото ако ми се четѣха предисанията въ анотечата? Истина, че този ми първъ онтъ не ще ми помогне никакъ финансово: по-добръ да кажа, вино не ще да спечеля, защото Марциусъ се е натоварилъ съ вечнатѣ разноски, и разбира се, той ще се ползува, ако има приходъ. Моя дѣлъ ще бѣде, само нѣколко екземпляра отъ книгата, които ще раздамъ на най-близкитѣ си приятели.“

Той пише на баща си, но като че му се извинява, гдето пише книга по естественията история, като ежцевременно некаква цѣлата въ живота си: „Желаяхъ до нѣкое време, да се каже за Лудвика Агасензъ, че билъ най-първия естествоиспитателъ на времето си, добръ гражданинъ, послушанъ синъ и обичанъ отъ всички, които го познавали. Чувствамъ въ себе си силата на цѣло поколение, за да работя за това, и ще сполуча, само да имамъ средства.“

Това показва колко рано въ живота си той отбѣлгилъ мѣстото, което некалъ да постигне, първия естествоиспитателъ на времето си. И никакъ не е чудно, че е сполучилъ, когато е чувствувалъ въ себе си „силата на цѣло поколение, за да работи за постигане на цѣлата си.“

Презъ априль, 1830 година той издържалъ последния си докторатъ, и писалъ на майка си: „Цѣлата церемония трая деветъ дни. До като испитвателната комисиия обмисляше не-пратихъ ме вънъ отъ стаята. На завръщаніе, стария профессоръ на факултета ми каза 'Профессоритѣ сж останали *мъртъ доволни* отъ вашитѣ отговори: тѣ се считатъ за наистински да могатъ да дадатъ диплома на младежъ, който вече е добилъ таквази отлична известность.“

Тогавъ ректора прибави, че ще гледа, като на най-свѣтлата минута въ ректорството си, когато ми е далъ титлата, която толкова добръ съмъ заслужилъ.“

Радостната майка пише въ отговоръ на сина си тъй: „Не можъ ти доволно благодарн, любезний ми сине, за радостта, която ми си

причинилъ, съ довършването медицинскитѣ си испити и по този начинъ добиване за себе си звание, което е толкова сигурно, колкото и почетенно. . . . Ти си се трудилъ, твърдѣ много за да ми угодишъ и да имашъ възможността, азъ бихъ те възнаградилъ, но не можъ да кажъ, че те обичамъ по-вече, защото е невъзможно. Горѣщото ми желание, за бѣдѣщето ти, е доказателство на голѣмата ми обичъ къмъ тебе; само едно нѣщо ми не достигаше за да бѣдѣ най-щастливата майка, а това ти, току, що ми си подарилъ.“

Той искалъ да отиде въ Парижъ за да продължава наукитѣ си, но бѣдността била постоянната му другарка.

Най-послѣ, единъ бащинъ му приятелъ, другъ Швейцарски пастиръ, Г-нъ. Кристинотъ, му далъ една малка сума пари и го молилъ да ъхъ вземе и си служи съ нея. Сѣщо тѣй и вуйка му прибавилъ нѣщо, та Агасизъ и Динкелъ трѣгнали за Парижъ презъ септемврий, 1831 година. На пристиганнето си въ Парижъ тѣ намѣрили една проста стая и веднага почнали работата си въ музентѣ. Той писалъ на сестра си, Олимпия: „Г-нъ. Кувие и Г-нъ. Хумболдтъ особено, се отнасятъ къмъ мене, като съ тѣхенъ другаръ и ме улесняватъ, като ми даватъ да се ползувамъ отъ сбиркитѣ имъ, тѣй щото можъ да работя свободно, като че съмъ у дома си. Сутринъ ходя да слушамъ лекциитѣ на Пинте. . . На десетъ, или на единадесетъ подхажвамъ и тогава отивамъ въ музея на Естествената История, гдѣто стоя до тъмно. Отъ петъ до шестъ обѣждамъ и слѣдъ това занимавамъ се, съ медицинскитѣ си науки, които не изискватъ денна свѣтлина. Само сѣббота вечеръ ходя у Г-нъ. Кувие.“

По късно той казува, че има друга добра причина, защо не ходи вечеръ по-вече изъ обществото, защото нѣмалъ палто. . . . „Можешъ да си представишъ, че слѣдъ като платихъ за горивото си за презъ цѣлата зима, съвсѣмъ малко пари ми останяхъ отъ двѣстѣта лева, като стотѣхъ лева сж за другаря ми. Тѣй щото вмѣсто да имамъ пари на рѣка, мѣсечната ми сума изведнѣжъ си намѣри мѣстото.“ Очевидно е, че той билъ въ сѣщото финансово положение, както когато преписвали съ брата си цѣли томове книги въ Цюрихското училище.

Кувие толкова много харесалъ младия естествоиспитателъ, щото му далъ единъ какъ въ лабораториитѣ си, и нѣщо по-вече даже, рисункитѣ и бѣлѣжкитѣ, които е взелъ отъ Британския Музей по фосилинитѣ риби.

Агасизъ сега е учитѣ по петнадесетъ часа на день, а нѣкога и седемнадесетъ. Кувие удоб-

ривалъ преданността му, но една вечеръ на излизанне му казалъ. „Пази си здравето и помни, че работата убива човека.“ На слѣдующия день, самъ той падналъ отъ парализъ и умрѣлъ на скоро.

Явно било че Парижъ, съ всичкитѣ си научни сѣкровища трѣбвало да се напусне. Трѣбвало да се върне въ Швейцария и да си търси мѣсто, като учителъ. Точно когато небосклону му се виждатъ най-тъменъ, едно писмо му пристигнало отъ Хумболдта съ единъ записъ отъ хлядо лева! „Гледай на тѣзи сума, като на заемъ, който нѣма нужда да повърнешъ наскоро и на драго сѣрдце бихъ увеличилъ, когато си отидѣ. Много ще ме е неприятно, ако отхвърлешъ предложението, което правя тайно — тѣй като на приятелъ по-младъ отъ мене. Желанието ми е, да оставя добро въспомѣнание въ сѣрдцето на единъ младежъ, като съ твой характеръ. Съ най-любезно почитание, Вашъ, Александръ Хумболдтъ.“

Колко деликатно била предложена услугата, въ видъ на заемъ! Дѣйствително, че е блаженно който дава, но да се дава, безъ да се нарани получателя, е още по блаженно!

Нежното сѣрдце на Агасиза било дълбоко трогнато. Той писалъ на майка си: „Ахъ! само, ако майка ми можеше да забрави за минута, че лицето е прочутия Г-нъ. Хумболдтъ, и се удързости да му пише нѣколко реда, колко признателенъ ще ѣ бѣдѣ. Струва ми се, че ти по-добре би могла да искаже чувствата ни, отъ колкото тате, който би се изразилъ безъ сумнѣние, много по правилно, но възможно е, че не тѣй, както азъ бихъ желалъ.“

Тя писала едно благодарително писмо и великия човекъ ѣ отговаря: „Мърмратъ бихъ сина ви, Госпожа, за гдѣто ви е говорилъ за интереса, който съмъ показалъ къмъ него; но пакъ какъ можъ да се оплаквамъ отъ писмото, въ което се изразява по такъвъ благороденъ начинъ чувствата ви, както въ това което приехъ отъ васъ. Приемѣте най-горѣщото ми благодарение. Човекъ би се отчаялъ отъ свѣта, ако лице, както сина ви, съ тѣквизи обширни познания, съ тѣквизи приятна и учтива обноска, не сполучи въ предприятнето си.“

Тазя сума спомогнала на Агасиза да продължава работата си въ Парижъ, догдѣто му предложили профессорския столъ по Естествена История, въ Нюшателъ. Хумболдтъ писалъ: „Агасизъ се е отличилъ по таланта си и по сполуката да го усъвършенствува и най-вече по добрата си обноска, която му спомага твърдѣ много въ тѣзи смутителни времена за него.“

Тази му учтива обноса, добро душевно расположение, много му послужили презъ цѣлия животъ. Всѣкой се чувствувалъ привлеченъ къмъ него. Джебоветъ на богатитъ били отворени, за да му служатъ въ голѣмитъ му предприятия. Домътъ му билъ наслаждение за мнозина, а присѣтствието му постоянно благословение.

Той започналъ длъжността си, като професоръ въ Нюшателъ, презъ есента на 1832 година и първата му лекция била: „Отношението на различнитъ клонове на Естественната История.“ Наскоро се основало едно дружество за изучаване на естественнитъ науки и Агасизъ му станалъ секретаря. Той билъ толкози естественъ, распаленъ и предаденъ на предметъ си, щото всички се заинтересували. На нѣколцина свои приятели и съсѣди той държалъ лекции по ботаниката, зоологията и физиката. Даже и дѣцата обичали да го слушатъ, когато разказвалъ, какъ сж се образували, езерата, изворитъ, рѣкитъ и долинитъ.

Но, отъ многото занимание съ микроскопа, зрѣннето му се поврѣдило и било опасно да го не изгуби съвсѣмъ. За нѣколко мѣсеца билъ принуденъ да стои затворенъ въ тъмна стая, но и тамъ той изучвалъ фосилитъ си чрезъ пипане; даже и съ языка си, когато прѣститъ му не били доволно чувствителни за да отбѣлѣжатъ малкитъ различия. Съ много внимание и грижа очитъ му се поправили.

Презъ октомврий, 1833 година, когато билъ на двадесетъ и шестъ години, Агасизъ се оженилъ за Сесилия Браунъ отъ Карлеухе, сестрата на най-близния му приятелъ, Александръ. Тѣ започнали да домуватъ въ една малка къщица въ Нюшателъ, като и двамата икономисвали, за да може да се продължава печатаннето на книгитъ. Жена му била вѣща рисувачка, преди омжжването си помагала била твърдѣ много на брата си по ботаниката, а сега помагала на мъжа си, като рисувала съ бои рисункитъ му по рибитъ.

Агасизъ станалъ пзвѣстенъ на ученитъ мъже изъ цѣла Европа, като неуморимъ работникъ, но билъ още бѣденъ. Сегисъ тогисъ блѣсвала луча слънчевина въ твърдѣ стѣснения имъ животъ. На 1834 година, той билъ много очуденъ да получи отъ Лондонското Географическо Дружество, наградата *Воллюстонъ*, около тридесетъ лири, за съчинението му по рибитъ.

Той пише на Лиелтъ: „Неможешъ си представи радостта, която ми причини писмото ти. Дадената ми награда е неочаквана, но навременна помощъ, щото едвамъ вѣрвахъ очитъ си, когато съ съззи на признателностъ прочетохъ

писмото ти. Предъ единъ ученъ мъжъ, азъ не се срамувамъ да исповѣдамъ бѣдността си, тъй като и малкото, което можахъ да икономисвамъ, азъ съмъ го издвигилъ по научнитъ си изследвания. За това не се двоумя, да ли да ти кажж, че подаръка ти неможеше да дойде по на време и да ми причини по-вече удоволствие. Великодушни приятели ми сж спомогнали да напечатамъ първия томъ отъ монитъ 'Фосилни рибн'; рисункитъ на вторий сж свършени, но азъ се чудихъ какъ да напечатамъ втория, до като първия не е распродаденъ. Ржкописцитъ ми сж готови и въ петнадесетъ дни ще могж да почна втория. Надѣвамъ се, че отъ тукъ нататкъ, не ще се спрамъ вече да чакамъ за пари, защото съ събрания приходъ отъ първия томъ, ще могж да печатамъ постѣдующия.“

„Агасисъ показваше презъ тѣзи години,“ казва единъ отъ съработницитъ му, „чудна енергия и възможно е, че нѣма другъ като него въ научното поле.“ Той работилъ всѣкога до срѣдъ нощъ и често пакти до два и три часа сутринната, като съ часове се надѣсвалъ надъ микроскопа си, макаръ че очитъ му били съвсѣмъ слаби. Разносикитъ въ работата му били голѣми и той се товарялъ съ дългове, които по-вече съсипватъ здравето и щастнето отъ колкото какво да е количество работа.

Но той се борилъ съ сиромашията. Едвамъ ли иматъ още тридесетъ и три години и толкози младоникъ се изглеждалъ, щото хората, съ които се срѣщали, го питали, да ли е синъ на прочутия Нюшателски професоръ. Лондонското Царско дружество го било избрало за членъ отъ състава си.

Презъ 1840 година той направилъ първата постоянна станция на Алпитъ, като взелъ съ себе си барометри, термометри, хигрометри, психометри, микроскопи и други потрѣби. Съ петима други свои приятели тѣ струпали една барака на единъ отъ по нискитъ ржтове, а отъ тамъ се искачвали по снѣжнитъ върхове, като измѣрвали дълбочината и движението на глациеритъ. Агасизъ билъ, даже спусканъ съ вжжа въ единъ глациеренъ кладенецъ, около ето и двадесетъ и петъ крака дълбокъ, за да изучи, какъ се е образувалъ.

Цѣла Европа се заинтересувала въ глациери. Едуардъ Форбсъ му писалъ отъ Единбургъ: „Ти си подлудилъ венчикитъ геологисти и тѣ се старажтъ да преобърнатъ Велико Британия на ледница. Даже и Дарвинъ се много заинтересувалъ и му писалъ отъ сѣверна Галия; „Долината въ която се намирамъ трѣбва да е

била нѣкога покрита, съ около осемстотинѣ или хилядо крака ледъ.“

Презъ пролѣтѣта на 1846 година, голѣмо промѣненіе станжло въ живота на изнурения отъ работа профессоръ. Отъ дълго време той желаялъ да посѣти Съединенитѣ Щати въ Америка, за да ги изслѣди научно, но сега времето било вече дошло. Прускія царь, по молбата на Хумболдта, му подарилъ петнадесетъ хиляди лева за тази цѣль. . . . Той оставилъ жена си и дѣщеритѣ си при Александръ Браунъ, братъ ѝ въ Карлсрухе, а сина си Александръ отвелъ на училище въ Нюшателъ, казалъ сбогомъ на ученицитѣ си, които дошли по два часа посрѣдъ нощъ, съ машали, да го испратятъ.

Хумболдъ му писалъ отъ Санъ-Суси. „Бжди веселъ въ новото си предприятие и спази ми първото мѣсто въ сърдцето си, като приятель. Когато се върнешъ, азъ не ще бждж вече тука, но царя и царицата ще те приематъ съ любезностъ, която заслужавашъ.“

Лиелъ, отъ Англия, който далъ единъ курсъ лекции въ Ловелова Институтъ, Бостонъ, эо споразумѣлъ съ Г-нъ. Ловелъ и за приятеля си, Агассиза. Може да се каже, че никога не сж били давани пари, по умно въ Америка, отъ колкото суммата оставена отъ Иванъ Ловелъ, който като умрѣлъ въ чужда страна, на тридесетъ и седемъ годишна възраст, лишенъ отъ жена си и дѣцата си, оставилъ 1,250,000 лева, за да се доставятъ редовни курсове лекции по най важнитѣ клонове на естествентѣ и нравственитѣ науки, въ града Бостонъ.“ Отъ декемврий 1, 1839 година до сега, отъ шестъ до десетъ курсове се държатъ ежегодно, на голѣми слушателства, и то отъ най прочути лица въ Европа и Америка. „Естествентѣ и нравственитѣ науки!“ Колко обширенъ е предметъта и колко голѣма полза може да принесе на кой да е градъ, голѣмъ, или малкъ! Какво срдство за най-доброто общественно възпитание; какъвъ начинъ за привдиганне на умственното и нравственно положение на обществото!

Агассизъ пристигнълъ въ Бостонъ и далъ дванадесетъ лекции върху; „Плана на Създанието“, особено въ животно царство. Въ говора му се забѣлжвало чуждоностранното ударение, но ентусазма къмъ предметъта му, умѣнието му да нарисува на черната дъска фигуритѣ, простия му, но краснорѣчивъ стилъ, привлѣклъ сърдцата на вѣчкитѣ слушатели.

Веднага слѣдъ това Агассизъ билъ помолень, да държи втори курсъ лекции въ Ловелова Институтъ, върхъ глациеритѣ. И този курсъ билъ много добръ приетъ отъ двѣтѣ хиляди

слушатели. На скоро дошли покани отъ други градове да го молятъ да отиде да държи лекции, но той казалъ. „Азъ ще се ограничж да давамъ лекции толкози, колкото да платж това що дължж на тѣзи, които ми сж помогнали въ мжчнотитѣ ми, послѣ пакъ ще се предамъ на науката . . . защото тя е моята миссия.“

Той прекаралъ рождения си день на 1847 година, у единъ приятель. Гостоприемника му, като го гледалъ, че стоялъ тѣй замислено до прозореца го попиталъ; „Защо сте нажалень?“

„Защото съмъ вече на четиредесетъ години, а толкова малко съмъ свършилъ,“ билъ отговора му.

Агассизъ напечаталъ друга книга въ Америка, презъ 1848 година, „Начала по Зоологията,“ която се много продавала и се употребявала, като учебникъ изъ училищата. Презъ 1849 година, едникия му синъ, на петнадесетъ години, дошелъ да живѣе при баща си. На слѣдующата година Агассизъ се оженилъ за Елисавета Каре, отъ Бостонъ, отлично възпитана и любезна жена. Дѣщеритѣ му много по-малки отъ брата си, пристигнали отъ Европа сжщата година.

Презъ 1851 година, той изслѣдвалъ Флоридскитѣ брѣгове. Слѣдствията отъ изслѣдванieto му сж биле много важни, защото е показалъ, че земята, която сега се е образувала отъ натрупване на утайка и корални останки, ще бжде за дълго време неудобна и опасна за посѣление, но че тукъ тамъ има вече мѣста довольно заягкижли. Агассизъ донесълъ за музея си една хубава сбирка корали, отъ различни видове и различни величини, съ рисунки изрисувани отъ самитѣ животни.

Презъ 1853 година той приелъ наградата *Кувие* за „Фосилнитѣ си риби.“ Обичливата му майка писала тѣй: „Това ми е причинило так-вози щастие, милий ми сине, щото очитѣ ми се пълнятъ съ сълзи, като ти пишж.“

Сега той написалъ едно окръжно, въ което молилъ да му се пратжтъ сбирки отъ риби изъ различнитѣ рѣки на Съединенитѣ Щати и отъ всѣкъдѣ му испратили. Капитанитѣ на кораби вземали съ тѣхъ си тенекиини кутни, доставени отъ самого Агассиза, за сбирки отъ различнитѣ пристанища.

Риболовци, земледѣлци, дѣйствително всѣкой классъ хора, на драго сърдце спомагали на челоуѣка, който казалъ въ Мюнхенския Университетъ; „Азъ ще бждж водителъ на други.“ Той билъ вече достигнълъ бѣлѣга, който поставилъ за себе си. На 1854 година билъ канень за профессоръ отъ скоро основания Цюрих-

ски университетъ, въ Швейцария; но той отреклъ, защото ималъ вече опредѣленъ планъ въ Америка, да основе единъ голъмъ музей, гдѣто да можтъ да се слѣдватъ най-добритѣ методи.

Презъ зимата на 1855 година, Агассизъ започналъ пакъ лекциитѣ си, съ годишна плата 7500 лева, която обаче не била доволно за да поддържа фамилията му. Сега благородната му жена измислила планъ, съ който да му помогне. Тя отворила въ къщата си училище за дѣвоички. Агассизъ незнаелъ, какъ да си искаже радостта, когато се научилъ за плана. Той изведнѣжъ започналъ да преподава на классоветѣ по физическа география, естествена история и ботаника. Училището, съ шестдесетъ до седемдесетъ дѣвоички, се продължавало осемъ години. Това училище било благословение въ много отношения. Презъ всичкитѣ тѣзи години, дълговетѣ отъ публикуването на „Фосилнитѣ риби“ и глациернитѣ му изслѣдвания, му тѣгнели. Чудобило, че този неуморимъ гениаленъ работникъ можалъ да работи подъ гнѣта на тежкия си товаръ.

Колко души сж се посветили на науката! Какво не сж страдали тѣ за да увеличатъ знанието! Ний сѣдимъ често пѣти около огнищата си и четемъ спокойно това, що сж сторили тѣ за насъ, повечето пѣти въ голъма нужда и утѣснение на душата си, а забравиме да имъ бждемъ признателни, или да имъ спомогнемъ, за да ги успокоимъ.

Презъ 1857 година Агассизъ получилъ не очаквана почитъ, — покана на най-завидното мѣсто, катедрата по Палеонтология въ музей на Естествена История, въ Парижъ. Мазаръ, че билъ принуденъ да отрече, понеже мислѣлъ, че трѣбва да остане въ Америка, пакъ високо цѣнилъ тази почитъ, както и тѣзи отъ Почетния Легионъ и Коплева медаль отъ Англия. Преди двадесетъ и седемъ години Хумболдтъ му пратилъ помощъ въ Парижъ; сега двѣ полукълба се напредваряли за да му поднесжтъ услугитѣ си.

На слѣдующата година умрѣлъ Францисъ Грей, като оставилъ 250,000 лева за основание на единъ музей по Сравнителната Зоология, отъ която да се не употрѣбѣва нищо, нито за здания, нито за плати, а чисто за научнитѣ нужди. Други подаръци наскоро послѣдвали. Харвардския университетъ далъ мѣсто за зданието. Масачузетското Правителство дало земя за около 500,000 лева. Близо около 375,000 лева били на бърже подписани отъ Бостонскитѣ граждани. Агассизъ си подарилъ всичкитѣ сбирки, които стрували съ хиляди лева. Крайжгълния камъкъ на музея билъ положенъ

презъ 1859 година и презъ ноември 1860 зданието било освячено. Читалнитѣ били веднага отворени. Най-добрѣ били посрѣщани учителитѣ, за които входа билъ свободенъ. Лекциитѣ му били еднакво достъпни за мъже и жени. Естествено нѣщо е да се очакватъ по-широки възгледи и по-вече почитъ и уважение къмъ жената, отъ челоуѣкъ, който ималъ такъва благородна майка и способна жена. Самъ той казвалъ, че има голъмо съчувствие къмъ женитѣ, въ желанието имъ за по-голѣма и по-разнообразно поле на работа. Женитѣ никога не можтъ доволно благодари на подобни мъже.

Въ 1863 година спомогналъ да се основе Народната Научна Академия. Той често пѣти държалъ лекции изъ различни градове, а паритѣ употрѣбѣвалъ за подобрене на музея.

Но стогодишнината отъ рождението на Хумболдта, Агассизъ държалъ рѣчь предъ Бостонското дружество на Естествена История и тогава била учрѣдена „Хумболтовата Награда.“ Хлѣба хвърленъ по лицето на земята отъ Хумболдта, билъ намѣренъ слѣдъ много дни.

Агассизъ билъ съвсѣмъ изнуренъ отъ работване и лѣкаритѣ му предписали съвършенна тишина и отпочивка. Но пакъ той не можалъ да отижди отъ ума си мисльта за музея, и съ съззи на учи извиквалъ по нѣкога: „О! мой музей, мой музей, ми е денѣ и нощъ въ ума, всѣкога *всплоси*!“

Агассизъ не само списвалъ книги и основавалъ музеи, но далъ на свѣта образецъ, като какъвъ трѣбва да е търсители на истината. Той усилилъ умствената дѣятелностъ на два континента и благословилъ и двата съ блѣскавия си умъ и благородния си характеръ.

Край.

Жени Линдъ.

(Продължение отъ брой 9.)

 презъ есенъта на 1844 година, тя отишла въ Берлинъ, гдѣто Мейербееръ ѝ представилъ на царското семейство. Преди да излезе на операта, поканена била да пѣе на една вечеринка дадена отъ Августа, по-послѣ императрица. Контесса Вестморландъ, чийто мъжъ билъ английски посланикъ, въ Пруссия и основателя на Царската Музикална Академия въ Лондонъ, присѣтствувала на вечеринката и тѣй описва събитието. „Тя влѣзла, пълна съ любопитство, а видѣла че сѣди на близо до ламбата една суха блѣда, некра-

сива, нервозна дѣвойка, и както всѣко селско дѣвойче срамежливо въ обществото. Тя едвамъ вѣрвала очитѣ си, и казала на тѣзи които биле наоколо, че не би било чудно, ако Мейербееръ си прави смѣшка; когато дошелъ да говори съ тѣхъ, тя го попитала, да ли мисли да изважда на сцѣната въ операта това уплашено дѣвойче. Отговора му билъ: „Почакайте госпожа“. Когато дошло времето да пѣе, чуднитѣ ноти били ясни, като че звънели; но надъ всичко друго най-много ѝ очудило „преображението ѝ — друга дума не може да се употреби — което измѣни съвсѣмъ лицето и фигурата ѝ, които като че бѣхъ освѣтлени отъ гения и достоинството ѝ. Влиянието ѝ надъ всичкото слушателство бѣше омаятелно.“

Когато си отишла у тѣхъ си, мѣжа и ѝ попиталъ: „Е, какво мислишь за Мейербееровата пѣвачка?“

Тя отговорила: „Просто ангелъ е.“

„Много хубава ли е?“

„Азъ видѣхъ едно просто дѣвойче, когато вѣздохъ, но като почна да пѣе, лицето ѝ се дѣйствиелно измѣни и почна да блѣщи, като на ангелъ. Никога не съмъ, нито видѣла, нито чула, нѣщо подобно на това.“

Всѣка вечеръ била овация за пѣвачката. Когато била дадена „Соннамбула“, цѣната на билетитѣ била нечувана до тогава. Мейербееръ ѝ писалъ, да се труди да надвие на срамежливостъта си; но прибавилъ. „Да ли небето ви помогне да прибавите този бюсеръ при другитѣ ви скжпоцѣнни дарби, или не, но виѣ всѣкога ще бждете за мене, драга ми Госпожице, единъ отъ най трогателнитѣ и благородни характери, които съмъ срѣщалъ въ многото си скитания.“

На завръщанието си въ Швеция, тя пѣла въ ХанOVERъ и въ Хамбургъ. Вечерта била заведена въ кжщата си, отъ цѣло шествие съ машали въ ржцѣ. „Тя е първата въ Хамбургъ,“ казва Д-ръ. Херманнъ Иде, „чиято цѣла фигура е била тѣй обсирана съ цвѣта.“ Макаръ че пристигнала срѣдъ нощъ въ Швеция, пакъ улицитѣ били пълни съ посрѣщащи.

Въ послѣдната седмица на октомврий, 1845. година, Женни Линдъ, се върнала въ Берлинъ и слѣдующитѣ петъ мѣсеца пѣла двадесетъ и осемъ пжти. Тука въ кжщата на профессоръ Викманнъ се срѣщала съ най-отличнитѣ хора на Германия. Хансъ Андерсонъ дошелъ да ѝ посѣти. Единъ день нѣкой си бѣденъ шивачъ, който билъ и поетъ, дошелъ да навѣсти даровития Данецъ. Андерсонъ нѣмалъ съ що друго да го услужи, но му предложилъ да го заведе да чье Женни Линдъ.

„Чулъ съмъ ѝ,“ казалъ человекъ. „Азъ нѣмахъ пари да си купя билетъ; затова отидохъ при человекъ, който доставя фигуранти и

го помолихъ да ме приеме за такъвъ нѣкой вечеръ въ „Норма.“ На това той се съгласи. И тѣй облѣченъ, като римски войникъ, съ дълга сабя занасана на грѣста ми, явихъ се на сцѣната; азъ ѝ чухъ по-добрѣ отъ другитѣ, защото стояхъ на близо до неѣ. Ахъ, какъ пѣеше! и какъ дѣйствуваше! Не можахъ да се стърпя и се расплакахъ. Но директора ми се скара и ми каза, че никога вече не ще ме пусне да стѣпна на сцената, защото тамъ се не плачало.“

Рано въ априлъ, 1846 година, Госпожица Линдъ тръгна за Виена, презъ Лейпцигъ, за да помага на Менделссона въ концертитѣ му. Той свирилъ за послѣденъ пжтъ на пианото Бетховеновата „Крайцеровъ Соната.“

На Женни Линдъ особено впечатление направила голѣмата преданность на Менделссона къмъ семейството му. Брокхаусъ пише въ дневника си: „Азъ съмъ увѣренъ, че тя на драго сърдце би размѣнила всичкитѣ си триумфи за просто домашно щастие. Тя вижда това въ Менделссоновото семейство, гдѣто жената и дѣцата съставляватъ пълното му щастие.“

Госпожица Линдъ дала дума да пѣе въ „Виенския Театръ,“ който билъ най-голѣмия по онова врѣме, но се страхувала, че гласа ѝ не ще се чье, догдѣто приятелитѣ ѝ ѝ предумали да се опита. Опитъ ѝ билъ увѣнчанъ

ЛЮИЗА М. АЛКОТЪ.
(Гледай брой VIII, страница 175.)

съ сполука и приела и тука сжщата овация, както и въ Берлинъ.

Както всѣкога, ней било мило за отечеството, и писала на Г-жа. Викманнъ: „Толкози ми е било мжно, щото едвамъ знаяхъ да ли съмъ жива, или умрѣла.“

При все това ентусиазма, съ който ѝ посрѣщаль народа, трѣбва да ѝ е билъ утѣшение. Когато за сбогомъ била представена пиесата „Соннамбула“ — цвѣтя падали на купове на сцената — и даже майката на императрицата хвърлила вѣнецъ предъ нозѣтъ на пѣвачката. Таквози нѣщо не ставало други пжтъ въ Виена. Слушателството настоявало да чуе нѣколко думи отъ Госпожица Линдъ, която казала на нѣмски: „Вий сте ме добрѣ разбрали. Благодарѣ ви отъ сърдце.“

Множеството отвѣнъ театра било толкози голѣмо, щото счели за добрѣ да почакатъ и да не прашатъ пѣвачката въ кжщата ѝ веднага. Три пжти народа ѝ викалъ да се връща на прозореца, като викали; „Жени Линдъ, обѣщай ни се, че пакъ ще дойдешъ!“ Тя стояла и плакала, като дѣте, и имъ хвърляла цвѣтя отъ куповетѣ, които ѝ заобикаляли.

Часъ слѣдъ часъ се минавалъ и когато се зазорило, тя си тръгнала. Но множеството и тогава било толкози голѣмо, щото слугата ѝ билъ злѣ поврѣденъ.

Презъ есенъта на 1846 година, тя пѣла въ Мюнхенъ, въ Шуттгардъ и други градове, гдѣто повечето отъ прихода си раздавала на учрѣжденията за бѣднитѣ.

На завръщаннето си въ Виена тя пѣла тринадесетъ пжти „Внелка.“ Мейербееръ билъ надзирателя. Толкози недовѣрчива била къмъ себе си, щото при свършването на първото представление на „Внелка“, когато Мейербееръ дошелъ да ѝ благодари и да ѝ каже, „че пѣннето ѝ било божественно“, той ѝ намѣрилъ расплакана и шомъ го видѣла се извикала: „Ахъ! Г-нъ. Директоре, простѣте ме, за гдѣто пѣхъ толкози лошо и развалихъ операта ви.“

Презъ 1847 година, тя се условила да пѣе, въ Лондонъ, въ театра на Нейно Величество. Дали ѝ отъ априлъ до августъ около 100,000 лева, кжща, коние, кола и други 16,000 за единъ мѣсецъ отпочивка въ Италия. Разбира се, че този пжтъ ѝ дали по-вече отъ колкото кога да е други пжтъ.

Слѣдъ пристиганнето си въ Лондонъ, тя починала да се страхува да не би да не ѝ е възможно да изпълни задълженнето си, затова молила се на директора да унищожи контракта. Г-нъ. и Г-жа. Гротъ дали угощение въ нейна

честь, но когато се опитала да пѣе, за угода на гоститѣ си, тя не могла отъ страхъ, макаръ, че ѝ придружавалъ Менделесонъ.

На първата вечеръ, когато Женни Линдъ пѣла да се яви, тревогата била голѣма. Напредваряннето за мѣста било толкози голѣмо, щото мжже се блѣскали, жени имъ приподало и на мнозина дрехитѣ били распокъсани. Царницата и Князь Албертъ присѣствували съ много други знаменитости.

Женни Линдъ играла ролята на Алиса „въ Робертъ Дявола.“ Царницата, вѣща музикантка, била до толкова вѣсхитена, щото сама хвърлила вѣнецъ предъ нозѣтъ на артистката. Два вечера по-късно, сжщата пиеса била дадена и слушателството нѣколко пжти ставало на крака и си хвърляло шапкитѣ и махало кършитѣ.

Ролята ѝ на Амина въ „Соннамбула“ ѝ правяла особено удоволствие. Въ послѣдното дѣйствиe, Амина ходи въ съпия си по единъ дървенъ мостъ, подъ който се върти колелото на една воденица. Когато достигне на срѣдъ моста, дъската се пречупва. Тя се стрѣска, петърва ламбата, и тогава, безъ да се събуди, тихо си слѣдва по пжти. Опасния оинтъ на минувание моста, изобщо се извършва отъ нѣкоя помощница, вмѣсто прима-доната, но Женни не искала да мами публиката. Тя казала, че всѣкога, когато минавала моста, все се страхувала, но прибавяла: „Азъ бихъ се срамувала, да се исправа предъ слушателството си и да се преправямъ, че съмъ азъ, която съмъ минала моста, когато въ сжщностъ не съмъ.“

Хората изъ провинцитѣ некаси да ѝ чуѣтъ, затова, презъ августъ, пѣла въ Брайтонъ, Бримингхамъ, Манчестеръ, Ливерпулъ, Норвичъ, Бристолъ, Батъ и други градове.

Въ Батъ, тя говорила съ една стара жена, която се расхождала предъ сиропиталището. „Отъ дълго време живѣѣхъ въ свѣта.“ казала жената ѝ, нищо друго не желая преди смъртъта си, колкото да чуѣ Женни Линдъ.“

„Причинило ли ти би удоволствие?“ питала пѣвачката.

„Твърдѣ много; но таквици сироти, както мене, не можтъ да отидѣтъ на театра, и тъй азъ никога не ще ѝ чуѣ.“

„Не бивай до толкози увѣрена, Бабо,“ казала другата, като втѣзли въ кжщата. „Сѣдни и слушай.“

Старата жена се расплакала, като слушала необикновената мелодия. „Сега, вече, ти си чула Женни Линдъ,“ казала непознатата и си изтѣзла.

Презъ 1848 година, тя се сгодила за Г-нъ. Юлий Гунтеръ, тенора, въ Царския Театръ, кой-

то пълъ съ неж нѣколко години въ Стокхолмъ. И той сжщо тѣй се билъ училъ при Гарция, въ Парижъ. Сгодежа билъ разваленъ слѣдъ нѣколко мѣсеца, по общо съгласие, главно защото различавали по своитѣ възглѣдове по театра. Тя била вече рѣшена да напусне театралния си животъ, щомъ е възможно.

Сжщата година Шопинъ посѣтилъ Лондонъ и отишелъ да ъж чѹе. Той казалъ: „Тази Шведка е оригиналъ отъ главата до краката. Тя не се представя въ обикновенна свѣтлина, но съ магическитѣ лучи на *орора borealis*. Пѣнието ѝ е безпогрѣшно, чисто и ясно; но най вече ѝ харесвамъ пассажитѣ на пианото; привлекателността имъ е неописуема.“

Слухъ се разнесълъ, че Женни Линдъ щѣла да напусне театра. Директора на театра на Нейно Величество, както и публиката не имъ се щѣло. Но тя се съгласила да се яви още шесть пѣти въ операта. И казала сбогомъ на театра, презъ май, 1849 година, съ ролята Алиса въ „Робертъ Дявола.“

На свършѣка три пѣти се връщала предъ очарованото, но нажалено слушателство, което се исправяло щомъ се появяла. Сълзи капели по странитѣ ѝ, до като народа викалъ урра, до присипване. За деветнадесетъ години, била идола на публиката. Тя щѣла да продължава да пѣе, още нѣколко време, но само въ концерти.

Рокстро казва: „Гласа на Женни Линдъ, естествено не бѣше лесно измѣнливъ. Тя можеше да пѣе съ по-голъма леснотия драматично сопрано отъ колкото бързото пѣние на полекката музика. Но тя и това достигнѣ съ, почти извънредно, усилие. Постоянството ѝ бѣше неморимо.“

Веднѣжъ една нейна приятелка ъж оставила да практикува думата *zerspliltre*, на една висока нота, съ В понижение въ „Норма“ и слѣдъ часове, като се завърнѣла намѣрила ъж, че още повтаря сжщата дума.

„Тя се много грижи за гласа си, казала Клара Шуманъ, затова не танцува, нито пакъ пие вино, кафе, или чай!... Никога не съмъ почитала и обичала друга жена, както неж.“ Тя призираща свиванieto на лицето, което правили нѣкои пѣвачки, когато пѣели трогателни пассажи и никога не харесвала пѣсенята, ако пѣвачката не изглеждала приятна.

Тя никога не се каяла за рѣшението си, да напусне театра и писала тѣй на една нейна приятелка: „Съ думи не можъ ти исказа, колко радостна се чувствувамъ. Ще пѣжъ въ концерти. . . по този начинъ азъ ще продължавамъ работата си, поне петъ години повече; а това

ми е нужно, защото презъ послѣдната година, азъ съмъ пѣла само за добродѣтелни учрѣждения. Безъ добра цѣль, живота е нетърпимъ. Поне за мене е такъвъ. Азъ съмъ починала да пѣжъ това, което отъ дълго време е желало сърдцето ми — ораторно. Въ концертитѣ, азъ можъ да пѣжъ музиката, която обичамъ,

(С.мдва)

Етела Макензи Макенна.

Сжръ Морелъ Макензи, отличния специалистъ по гърленитѣ болѣсти, мислѣлъ, че всѣки баща е длѣженъ да даде на дѣщеритѣ си, както и на синоветѣ си, особно знѣтие за презъ живота имъ. Самъ той, като усърденъ работникъ, твърдо вѣрвалъ въ работата; а показалъ на дѣло възглѣдитѣ си, като накаралъ всѣкоя отъ тритѣ си дѣщери, да си избере работа и да се труди да се усвѣршенствува въ неж, тѣй като че на тази работа ще гледа, за да си искара хлѣба. Едната си избрала музиката, друга живописството а най-старата, Етела, си избрала за занятие литературата.

ЕТЕЛА МАКЕНЗИ МАКЕННА.

Когато дѣщеритѣ му, си били избрали занятията, самъ си баща имъ, макаръ, че твърдѣ отрупанъ съ работа, направлявалъ наукитѣ имъ и надзиравалъ учението имъ. А за да обърне по-голъмо внимание, тѣ били възпитани у тѣхъ си, отъ една гувернантка, спомогнѣта отъ двама учители. Етела била на седемнадесетъ години когато, „като не бѣхъ способна, както сестритѣ си, за друго нѣщо,“ споредъ нейното наивно изражение, рѣшила да вземе журнализма за занятие. Отъ онова време Сжръ Мо-

релъ почналъ да направлява четението ѝ, като ималъ постоянно предъ видъ бъдещето ѝ звание. По неговъ съветъ тя чела внимателно Маколей, Рускинъ, Аддисонъ и други вѣщи писатели, и не пренебрѣвала най-великитѣ новелисти и поети. Ходила редовно да слуша лекциитѣ на профессоръ Морлей, който ги държалъ въ женската коллегия въ Блумсбери. Тя била една отъ най-предадениѣ слушатели на Давидъ Андерсонъ, подредактора на единъ отъ прочутитѣ Лондонски вѣждневни вѣстници, по журнализма.

Съръ Морелъ е билъ много спомогналъ отъ дъщеря си, въ приготовление много отъ статитѣ, които бѣхъ напечатани, отъ негова страна, подиръ смъртъта на императора Фридриха. Слѣдъ това тя е имала много журналистка работа и станъла Лондонския дописникъ на единъ Филаделфски вѣстникъ. Писмата ѝ наскоро привлекли вниманието на Американското Литературно Дружество, което ѝ е канило да пише сегизъ тогизъ писма по особенни предмѣти. Отъ тогава насамъ дъщерята на Съръ Морелъ Макензи е извѣстна личностъ въ журнализма.

Презъ 1890 година Етела се омъжила за Г-нъ. Макенна, единъ сѣдебенъ изследователъ. Съ съгласието на мъжа си, Г-жа. Макенна продължава литературната си работа, макаръ че е оженена и има дѣца.

ДѢТСКИТѢ ВЪПРОСИ 1)

Превелъ: Т. Ганцевъ.

Дѣтски, който е ималъ работа съ малки дѣца, навѣрно, е забѣлѣжилъ, каква голяма роля играе въ тѣхния животъ задаванетоъ въпроси. Рано или късно, ще се забѣлѣжи, че или само сегизъ-тогизъ, или вѣждкога дѣцата захващатъ да намиратъ нѣкакво особенно удоволствие въ задаванетоъ въпроси на своитѣ по-стари.

Тѣзи въпроси нѣкога възникватъ у дѣцата, благодарение на истинската имъ потребба отъ знания, а нѣкога пѣкъ сѣ слѣдствие отъ тѣхната нервностъ. По нѣкога дѣтето задава безбройно много въпроси, жедно очаква отговори и, напстина, испитва удоволствие, като получи желаемото разяснение, когато сѣщото туй дѣте — стига само да иска — би могло да си даде прекрасенъ отговоръ на въпроса що го интересува. Освѣнъ това, дѣцата нѣкой

пѣтъ задаватъ въпроси отъ желание да дразнятъ, или да сличатъ родителитѣ си, или за да намѣрятъ новъ предлогъ за непослушание, или пакъ за да „избѣгнатъ“ испълненнето на заповѣдта.“ Намиратъ се така сѣщо и дѣца, на които процеса за доказателството, самъ по себе, доставя особенно удоволствие и съ такива дѣца вѣждкога се случва да имаме голѣмо главоболне.

По нѣка виникнемъ по-дълбоко въ „дѣтскитѣ въпроси;“ може би, съ туй ще дойдемъ до нѣкои доста поучителни заключения.

Вѣждиму, който е наблюдавалъ дѣца въ семейства на приятелитѣ си, въ общественни мѣста, около парковетѣ, на омнибуситѣ и пр., става ясно, каква огромна потребба усѣщатъ тѣ отъ отговори на своитѣ въпроси. Обикновенно дѣтскитѣ въпроси считатъ като нѣщо тягостно, или като нѣщо, което заслужа само една насмѣшка. По нѣкога по-възрастнитѣ отговарятъ на всичкитѣ дѣтски въпроси неопредѣлено, безъ да пресмѣтнатъ, какво влияние указватъ тѣхнитѣ отговори на умственното развитие на дѣтето.

Темата на дѣтскитѣ въпроси не е той проста и маловажна, както това може да се покаже на пръвъ погледъ. Нѣка забѣлѣжемъ, че въпроситѣ се задаватъ отъ разни дѣца и на разни хора; вѣжди отдѣленъ случай изисква свое особенно обръщание.

Да се обяснимъ съ примѣри. Нѣка земемъ най-напредъ такива въпроси на малкитѣ дѣца, които захващатъ съ обичното „защо?“ Ще приведемъ единъ разговоръ, който е взетъ на право отъ живота; този разговоръ не може да не признаемъ за доста типиченъ:

Дѣтето. Какво прави кончето?

Майката. То припка.

Дѣтето. Защо припка?

Майката. За това, защото бърза за у дома си.

Дѣтето. Ами защо бърза за у дома си?

Майката. Затова, защото е закъснѣло.

Дѣтето. Ами защо е закъснѣло?

Майката. Защото е ходило далече.

Дѣтето. А защо е ходило далече? и т. н.

Интересно е да се отбѣлѣжи, че у повечето дѣца тѣзи „защо“ се захващатъ съвсѣмъ неочаквано. Това обстоятелство е доста важно: то показва извѣстно стѣнало въ умственното развитие на дѣтето.

Да захванемъ съ това, че туй „защо?“ има съвсѣмъ другъ характеръ, нежели въпроситѣ „какъ се казва това?“ или „къдѣ отива те?“ А именно, тази форма на въпроса указва началото на съзнателно мисление на дѣте-

1.) Рефератъ по статията Children's Questions by A. S. Acand Parents' Review 1894 № 6 и 7.

то. До това време паметта на дѣтето, навѣрно, е трупала (събирала) само факти. Сега вече въ неговата глава е блѣснѣла мисълта, че задъ фактитѣ се крие и причина. Дѣтето захваща да съзнава, че всичкитѣ дѣйствия иматъ свои причини и то иска да знае, кои сж именно тѣзи причини.

Процеса за съзнателното мислене прави особено интересно и важно това стѣпало на дѣтското развитие. Това е едно отъ онѣзи обстоятелства, които правятъ до толкова очарователно три-четири годишното дѣте, а заедно съ това, то е едно отъ причинитѣ, гдѣто отъ това време става много по трудно постѣпванието съ дѣтето, отъ колкото е било до тогава.

Отъ тука само по себе излиза, че мислителната сила на дѣтето, неговата метода на размишляване и настойчивостъ зависѣтъ доста много отъ това: какъ ще се отнесемъ ний къмъ първия му опитъ да мисли сериозно.

Ако ний поваляхме на земята дѣтето всѣки пътъ, когато то би се опитало да се изправи на краката си, трѣбвало би много да очакваме, за да се научи да ходи. Ако всѣкога крепѣхме дѣтето, ний никога не ще дочакаме да заякнѣтъ кратата му. Какви резултати бихме получили, ако въ това време, когато дѣтето се опитва да ходи, ний настояваме само да сѣди. Отъ една страна неговитѣ крака ще страдатъ отъ недостатъчна дѣятелностъ, а отъ друга ще страдатъ отъ уморяване. Умътъ, на малкото дѣте, изисква такова обмислено обяснение, както и краката му. Отъ една страна ний трѣбва да се предпазваме щото да не задържаме съвсѣмъ, или временно, развитието на мислителната му способностъ, а отъ друга — да не ѣ претоварваме. По какъвъ начинъ най-добрѣ бихме избѣгнали тѣзи двѣ опасности?

Едно размишление по въпроса, струва ми се, ще ни доведе до такова заключение, че и едната и другата опасностъ най-лесно ще се отстранятъ тогава, когато ний, до колкото това е възможно, не даваме съответственния отговоръ на дѣтския въпросъ и това по много съображения.

Очевидно е, първо, че ако ний тозъ часъ даваме отговори на всичкитѣ въпроси, които дѣцата ни задаватъ, то се натоваряме съ работа, която само дѣтето трѣбва да извърши. Нему се иска по скоро да узнае това, или онова и, ако му съобщимъ, отгдѣ знаемъ, дали то ще захване пакъ да размишлява. По сетнѣ, когато дѣтето захване да учи аритметика и като забѣлѣжимъ, че то грѣши и отговаря както му дойде на ума, ний му казваме съ негодова-

ние, „ти не мислишъ.“ Обикновенно такива дѣца, които грѣшатъ, излизатъ отъ срѣдата на дѣца, които по-рано твърдѣ много сж обичали да задаватъ по-вече или по-малко тривиални въпроси и сж имали нужда отъ по-вече или по-малко „услужливи“ обхождания. Трѣбва да признаемъ, че обикновенната човѣшка натура е твърдѣ наклонна къмъ лѣнностъ. Малкитѣ дѣца, чито въпроси винаги се захващатъ съ „защо“, изискватъ грижливо отнасяние, като такива, които рискуватъ да паднатъ несъзнателно въ лоша привычка. Отъ това може да заключимъ слѣдующето: ако ний отговаряме на всичкитѣ дѣтски „защо“, то лесно ще създадемъ отъ дѣцата които така дѣятелно размишляватъ — дѣца, които ще почнатъ да мислятъ лѣниво.

Второ, ний трѣбва да вземемъ въ внимание, че малкото дѣте, когато захване да пита „защо?“ има твърдѣ малко способностъ за въсприимание, или изразяване новитѣ идеи. Дѣтето може да иска да си обясни произхода на известно дѣйствие, но това често пъти е така далечъ за неговото разбиране, щото съ отговоритѣ си ний можемъ само да докараме въ главата му една неразбория (хаосъ.) Ний много лесно можемъ да обрѣменимъ памѣтта му, или да изопачимъ фантазията му. И така вмѣсто помощъ, ний ще му принесемъ направо врѣда. Първо, не е лесно щото възгледитѣ и понятията на единъ възрастенъ човѣкъ да се внесѣтъ (всаджѣтъ) въ главата на дѣтето; второ, нашия езикъ не прилича на дѣтския и намъ е твърдѣ трудно да дадемъ обясненията си на доста бѣдни дѣтски езикъ.

Трето, трѣбва да имаме предъ видъ, че, ако на въпроса, който захваща съ „защо?“ се даджѣт необмислени и на бърже отговори, ний почти всѣкога рискуваме съ това, че дѣтето може да престане да се обръща къмъ насъ съ въпроси и по такъвъ начинъ ний ще задържимъ умственното му развитие. Наистина, има въпроси, които напълно заслужаватъ отговоръ и които показватъ че дѣтето има дѣйствителна потребба отъ знания. Но въпроса „защо припка този конь?“ въпросъ, който единъ пътъ ми зададе едно шестгодишно момче, може да се обясни по три начина: или отъ умствена празнота, или отъ желание постоянно да бърборѣтъ и ядосватъ, или, както бѣше въ дадения случай, отъ лошата привычка да питатъ и което е още по-лошо — отъ привычката да получаватъ отговори на тривиалнитѣ си въпроси. Виднѣжъ, азъ бѣхъ свидѣтель на такъва сѣбна: Близко до мене се разговаряхъ сериозно двама господинови. Съ тѣхъ имаше едно десетгодишно момченце. „Тате,“ каза то, като се намѣси въ

тѣхния разговоръ, „защо се стича народа на онази страна на яза (бентя)?“ Азъ очаквахъ съ интересъ отговора. Отговора не се забави, ала той се даде съ страдалчески, пресиленъ тонъ: „тѣ отиватъ да гледатъ това, което ги интересува.“ Любопитното бѣше това, че нито бащата, нито момчето не се показахъ неудовлетворени и че дѣтето не поиска да узнае, що се е случило при яза, макаръ че то не бѣше отвикнало чрезъ въпроситѣ си да се намѣсва въ разговора на баща си. (Слѣдва).

Платитѣ на Учителитѣ.

нозина се възмущаватъ защо имало разлика въ платитѣ на учителитѣ и учителкитѣ, но въротно комиссията, която е избрана за тази работа здраво е обмислила причинитѣ, които ъх каратъ да прави подобно нѣщо. Никакъ не е чудно, че тя е погледнѣла отъ икономична точка зрѣние и намѣрила, че този начинъ не е за отхвърляние, тъй като могатъ да се икономисатъ доста пари отъ държавния бюджетъ. Друго нѣщо, че жената има по-малко разноси, тъй като тя умѣе да живѣе по икономично. Най-послѣтъ че по-вечето учителки нѣматъ висше образование, когато по-вечето отъ учителитѣ иматъ. Възможно е, че иматъ още други причини, които не сѫ по-маловажни отъ спомѣнитѣ.

Тѣй се види, че комиссията въ распределението на платитѣ е имала постоянно предъ себе си два вида работници — мъже и жени, въместо да гледа на всичкитѣ като работници и ги възнагради 1) споредъ полезността на работата имъ; 2) споредъ количеството на работата имъ; 3) споредъ усиліята, които полагатъ за работата си.

Не би било злѣ да разгледаме въпроса подъ тѣзи четири точки и видимъ, да ли комиссията ги е имала предъ видъ при рѣшеніята си, или току тѣй, по своему си е наложила распределението безъ да има нѣкоя основна причина.

1) *Възнаграждението бива споредъ полезността на работата.*

Ако е истина, че по начина по който е съставенъ днесъ свѣта, жената упражнява по-вече влияние, като възпитателка въ домътъ отъ колкото мъжа, то никакъ не би било надмѣнностъ да се предполага, че тя би упражнила сѣщото благотворително влияние и като учителка, не само върху дѣвойкитѣ, но ако щете и върху момчетата. Че мъжскитѣ училища се нуждажтъ отъ омеркчителното влияние на жената, всѣкой би се съгласилъ, който малко, поне, е поизисилъ върху предметъта. Момчетата подъ благородителното влияние на една разумна жена бихъ станжли по-нежни, по-сѣчувствителни. Друго, че като иматъ въ числото на преподавателитѣ си и достойни жени за званieto си, полегка легка ще измѣнятъ старовременнитѣ понятия, всѣти въ тѣхъ още отъ дѣтство, относително жената и не ще гледатъ на нежъ, като на сѣщество по-ниско, по-недостойно отъ мъжа. Всѣки би започналъ да гледа въ лицето на жената — майка си, сестра си, жена си.

Като че слушамъ нѣкои учители, особно отъ мъжскитѣ гимназии, които сѫ готови да възражжтъ съ: „А бе, ний като сме мъже, че едвамъ можемъ да ги надвиемъ, а да сте виѣ, женитѣ, нищо не можете сторитъ.“ Да, ако бѣше на струване, ако е работата на сила да се управляватъ, тогава истина е, въ правото сте си. Но, ако въпроса е да ги повлиемъ съ приличната си обноска, съ мекотия и любезния си гласъ съ особения интересъ, който трѣбва да имаме, къмъ всѣко дѣте, съ явната си обичъ къмъ знанието, а най-вече предметъта, който преподаваме, тогава почиваме на друга точка.

2) *Възнаграждението на работата бива споредъ нейното качество.*

Комиссията трѣбва да си е предположила, че жената, като учителка, не извършва тѣй съвѣстно работата си, както мъжа. За това тя трѣбваше да се отнесе до свѣденіята, които министерството има отъ училищата. Не е за отричане, че има частни еденици — учителки, — които незаслужаватъ да се броятъ въ числото на просвѣтителкитѣ на кой да е народъ. Че има глупави, кокетки, немарливи, неспособни учителки, това съзнаваме. Но, че има глупави, кокетки, немарливи, неспособни, нехални, пакъ даже пияни и безправствени учители, не е за отричане. Че има учителки, които прахосватъ пари по необходимии воали, капели, ржжавици, парфуми, пудри вътрила, ако щете и бонбони, това ний съзнаваме. Много пжти, обаче горнитѣ вещи се купуватъ не отъ много пари, но въ врѣда на храната и живѣлището, тъй като почти всѣкога има, майка, сестра, братъ, които трѣбва да се поддржжтъ отъ скромната заплата. Но нѣма ли учители, които прахосватъ паритѣ си по вратовръски, различни нови катове дрехи, чиници, бастончета, шапки, ржжавици, плащане расходи си съ фаятони, черпанне по кафенетата и до толкова, щото мнозина даскалчета се връщатъ „половина свѣтъ“ вечеръ въ статитѣ си. А какво извинение би могло да се даде за тѣзи, що игражтъ на тацла и други разни работи?

3) *Възнаграждението бива споредъ количеството на работата.*

Тѣй като въ проекта никждѣ не се гласи, че учителкитѣ ще вършжтъ по-малко работа отъ колкото учителитѣ, а числото на часовѣтъ е определено еднакво за всички, то комиссията и отъ тука не е могла да вземе подпорка за разликата въ платитѣ.

4) *Възнаграждението на работата се прави споредъ усиліята, които се полагатъ за нежъ.*

Усиліята можемъ да ги раздѣлимъ на два вида: а) Усилія положени въ минжлото за да се придобие нужното знание и б) Усилія полагани днесъ за всѣкидневното приготвление и изпълнение точно и съвѣстно работата.

а) Съ усилія положени въ минжлото подразбираме образованието, съ което е снабденъ всѣкой учителъ. Изобщо голѣмъ процентъ отъ учителитѣ и учителкитѣ не отговарятъ на изискуемия ценжъ. Мнозина сѫ степенувани въ слѣпнитѣ времена и днесъ се наслаждаватъ отъ плата, която отъ икономическа точка зрѣние, не имъ се пада. Но да оставимъ тѣхъ на страна, тѣ сѫ неприкосновени, или по-добрѣ да кажемъ, то е другъ въпросъ, не по-малко важенъ.

Възможно е, че на послѣдѣтъ числото на по-добрѣ подготвенитѣ учители се е увеличило, но то станжъ, тогава, когато се издаде закона да се държжтъ държавни испити. Тогава мнозина учители, като видѣхъ, че трѣбва да се подготвжтъ, напуснжхъ учителство-

то и заехъ други служби, въ които не имъ се търси цензъ, стига да сж партизани.

Не трѣбва да се забравя и това, че държавата много по-вече е харчила пари, за да подготвя младежи за учители отъ колкото е сторила за учителки. Тя постоянно иждивява, ежегодно, нѣколко пѣти по-вече за синоветѣ си, отъ колкото за дъщеритѣ.

Ако бѣше отворено висше училище за дѣвойки, въ София и Българчета момичета не бѣхъ отишле: ако бѣхъ се отпуснѣли степенди, за въ странство и нѣмаше коя да пожелае; тогава можеше да се каже, че заслужаватъ понижение. Но ако за тѣхъ е затворено висшето учебно заведение; ако имъ се отпущатъ сегизъ тогизъ степенди и то когато иматъ нѣкой си тѣхенъ, то какво би могло да се очаква? Но пакъ малкото, даже, които сж ходили се онеправдаватъ, тѣй като тѣ „били само нѣколко, то какво имало, ако не се обрне внимание на тѣхъ, а се причислѣтъ при другото голѣмо число, които не сж добили висше образование.“

Тукъ не трѣбваше да се гледа на мжже и на жени, а просто на хора съ висше образование и хора безъ висше образование. Тогава не шѣхъ да се възползватъ значително число мжже, които нито сж сѣнували университетѣ, а се онеправдажѣт жени, които сж земали пари въ заемъ, за да слѣдватъ въ странство и се причисляватъ къмъ други тѣхни сестри, които никѣдъ не сж ходили, нищо не сж губили, а ако сж учителствували сж били и степенувани.

б) Какви сж усилията, които полагатъ днесъ преподавателитѣ и преподавателкитѣ т. е. какъ залягатъ на работата си?

Че има учители, които точно изпълняватъ длъжността си, не е за отрицание, но че има учители, които малко марѣтъ, може ли да се откаже? Че има учители, които слѣдъ обѣдъ влазятъ единъ часъ по-късно отъ опредѣленото време, защото се заплѣснѣлъ на нѣкое кафене, защото зачелъ нѣщо въ „Миръ“ или „Сѣгласне“, или пакъ се увлѣклъ въ препирня по нѣкой общественъ въпросъ, въ еди коя книжарница, не става ли често? Че има учители въ гимназитѣ, които почти всѣкога влазятъ двадесетъ минути по-късно отъ опредѣленото време и оставатъ дѣцата сами да дигатъ врѣвата и смущаватъ други преподаватели и преподавателки, това е неохорима истина. Таквизи учители до толкози сж навременни, щото ученикитѣ мислѣтъ, че се е случило нѣщо извънредно, ако учителя имъ влезе на време и немогѣтъ да игражѣтъ. Онзи, който иде тѣй ненавременно, можете ли да си въобразите, че се е занимавалъ у тѣхъ си съ приготовление на уроцитѣ?

Истина е, че има и учителки, които немарѣтъ за работата си, но тѣ сж въобще тѣзи що иматъ подпорка. Мнозинството, обаче, е другояче. Тѣ нѣматъ тази силна подпорка, която иматъ мжжетѣ: „Ехъ, ако ме испѣждѣтъ отъ тука ще идѣ въ наше село, пѣкъ ще станѣ писаръ, пакъ слѣдъ нѣколко време и кметъ.“ Това значи, че господство му знае, че има и друга врата отворена за него, та малко се грижи, ако тази се затвори. Съ други думи „неговитѣ кораби не сж изгорени.“

Въ заключение може да се каже, че комиссията не е разгледала въпроса отъ точката, отъ която се гледатъ, въобще, работитѣ въ свѣта.

Причинитѣ, които си предположихме, че сж ѣж накарали да вземе подобно рѣшение не сж достаточни, за да направи таквази разлика.

Не може да заблѣжи човекѣкъ друго, освѣнъ

че мжже сж рѣшавали и все сж гледали да остане по-вече черга къмъ тѣхъ. Има и друго едно нѣщо, което комиссията, види се е, имала предъ видъ и то е, да вземе отъ едни и даде на други. Това е ясно отъ огромнитѣ плати на учителитѣ въ проектираното живописно училище. Кой знае, възможно е пакъ че желажѣтъ да облагодѣтелствуватъ народа! Но това значи „комари да цѣдимъ, а камилата да глѣтаме.“ Истина е, че съ това ще намалимъ расходитѣ на бюджета; но друга истина е, че ще си намалимъ разноснитѣ, ако ѣдемъ по веднѣжъ на день.

Комиссията мисли, че за доброто на цѣлния народъ трѣбва да намали платата на женитѣ — учителкитѣ, — но това е равносилно съ изваждане едното око, за да гледа другото по-добрѣ, или да свѣржимъ едната рѣка, за да тече по-свободно кръвѣта въ другата.

Не трѣбва да се губи отъ предъ видъ, че чело-вѣка не е само мжжа, ни само жената, но мжжа и жената съставляватъ цѣлото. И ако жената до сега, по причина, че е гледала въ мжжа, баща си, братъ си, съпруга си, и не е затрѣсвала никакви права, като си е мислила, че той ще се грижи за неѣ, тѣй както и за себе си; то не би било чудно, ако отъ тази днешна постѣпка, тукъ тамъ по-сѣбуденитѣ ще почнѣтъ да гледатъ на васъ, не като на сѣщински неприятели, но бждѣте увѣрени, че ще вдигнѣтъ до голѣма степенъ довѣрието си отъ васъ.

Жалното е, че този проектъ ще се приеме отъ Народното Събрание, безъ да се разгледа, тѣй на бърже на бърже и ще се прилага, безъ нѣкой да обѣли, ни дума, освѣнъ това що чухме отъ нѣколко учителки.

ЗА МЛАДИ ДѢВОЙКИ

Бесѣди за здравето на жената*)

(Кратки познания по анатомията, физиологията и хиената на женския организмъ).

СЪСТАВИЛА

М. Ив. Тимофеева (лѣкарска помощница)

Въ предисловието си се обръщаме главно къмъ васъ, млади дѣвойки, защото вий сте оная сила, на която е надѣждата на бждѣще и която ще развие нови естествени възгледи въ новото поколѣние — да гледа естествено на естественитѣ нѣща. Ето защо отъ васъ очакваме съчувственъ — добъръ приемъ на заблѣжкитѣ си, които вѣрваме, ще прочетете съ голѣмъ интересъ, съ нужното внимание, и ще разбирете добрата цѣлъ, съ която се пишѣтъ. Надѣваме се, че не ще да погледните лекомисленно, а ще вникнитѣ въ съдържанието имъ и ще черпите знание и запомните всичко, на което посочваме, като необходимо за запазване на здравие ви и онова на вашитѣ малки сестри. Така сжщо, вѣрваме, че всѣка интеллигентна майка и възпитателка ще се съгласи съ нашето мѣнѣние — за неестественостѣта на сегашното възпитание на дѣвойката, особено, като сж опитали сами лошитѣ слѣдствия, затова ще се трудѣтъ да даджѣтъ на младитѣ си дѣщери естествени и сериозни

*) Источници: Е. р. Шенертъ М. Волкова, Леказинъ професоръ Лебедева

понятия, които до сега погръбно сж се считали за ненужни и излишни, до време. Отъ подобно съдѣйствие не може да се не очаква добри слѣдствия, като е извѣстно, че влиянието на майкитѣ и възпитателкитѣ е твърдѣ голѣмо. Презъ послѣднитѣ петдесетъ години сж излѣзли отъ печатъ много ръководства по общата анатомия, физиология и хигиена, специално съставени за гимназитѣ. Само, че ни на единъ отдѣлъ отъ тѣзи познания, благодарение на своя особенъ характеръ, не му се дава мѣсто въ программата на дѣвическитѣ гимназии, когато на всѣка дѣвойка е необходимо нужно, да се запознае подробно съ всичко що се отнася до нейното здравие и нейния организъмъ. Обикновено, презъ извѣстна възраст, дѣвойката добива нѣкакви познания, понятие относително тия нѣща. Но тѣзи знания се сж получавали чрезъ опитъ, случайно и крадишката. Въ първия случай — до като дѣвойката се научи чрезъ опитъ, какъ да постъпи, то въ деветъ случаи отъ дѣсетѣ, тя повръжда здравието си, па даже и съвсѣмъ го растройва. Втория случай, тоже е не добъръ въ тая смисълъ, че тя се запознава, само съ една частъ отъ онова, което ѝ трѣбва да знае, и още въ това знание се смѣсватъ много нечисти и лъжливи понятия. Въ третия случай, опасността се заключава въ това, че нейнитѣ не до тамъ нравствени другарки, които ѝ запознаватъ тайно съ тия нѣща, имъ придаватъ съвсѣмъ другъ характеръ и отъ това може, не само да пострада, но и съвсѣмъ да загниѣтъ вроденитѣ въ дѣтето чувства, за честъта и нравствена чистота.

Въ медицинскитѣ книги и на литературни вечеринки, които се даватъ частно за женитѣ, въ другитѣ държави, на майкитѣ се посочва, че е необходимо да иматъ сами тѣ знания, и да запознаѣтъ съ тѣхъ дъщеритѣ си, ако тѣ не сж добили това въ гимназитѣ. Забѣлѣжки подобни на настоящитѣ, които предлагамъ могатъ да служатъ, като ръководство за майки и възпитателки. Нѣма защо да се боимъ отъ подобни бесѣди, а да ги цѣнимъ, изучаваме, и запомняме добръ, тъй като тѣ запазватъ здравието на милитѣ ни дъщери, и тѣхната бѣдъжностъ, и нравствена чистота. Почти всичкитѣ майки сами избѣгватъ да говорѣтъ съ дъщеритѣ си за функциитѣ, съ които е свързанъ женския организъмъ, а отъ друга страна младата дѣвойка сама не се рѣшава да почне подобенъ разговоръ, макаръ че нейното желание да се запознае съ това се явява естествено, а не защото е развалена.

Много отъ дѣцата твърдѣ отъ рано знаѣтъ за много нѣща, а майкитѣ имъ си въображаватъ, че сж невинни, и много щѣхъ да се чудѣтъ, ако да бѣхъ чули, що знаѣтъ дѣцата имъ, и въ каква безнравствена форма имъ е обяснено. А всичко произлиза отъ това, че майката сама не говори, а и запрѣлиза отъ това, че дѣтето да ѝ задава подобни въпроси. Съ това тя изгубва довѣрнето му и го кара да бѣде недовѣренъ спрѣмо нея. Когато намѣсто: „Млъчи, откровенно спрѣмо нея.“ Когато намѣсто: „Млъчи, че сега ще ти биѣ и още веднѣжъ за такива нѣща да не говоришъ,“ тя можеше да отговори, по единъ благоразуменъ начинъ, въ достѣпна за него форма и съ това щѣше да задържи довѣрнето на дѣтето си, и откровеностъта му и не би раздражила любопитството му, щото да търси другарка по-добра отъ майка си. На кратко да нѣма нищо скрито отъ нея, да знае, че мама всичко може да обясни по-добрѣ, отъ кое да е друго момиче.

Има дѣца, които нищо не знаѣтъ до пълната

си възраст за прѣдстоящата менструация и при появяването ѝ отъ страхъ правѣтъ такива нѣща, щото си разстройватъ здравието, за презъ цѣлия животъ. Отъ подобно укриванне, запрѣтване да се задаватъ въпроси, у дѣцата се явяватъ, както казахме, скритностъ, лъжливи срамъ, които се приематъ въ настояще за скромностъ, когато послѣдната, както и нравственостъта се развиватъ и укрѣпаватъ само съ течение на времето, и биватъ най-завършени при истинското възпитание и образование. Майкитѣ могатъ нищо да не говорѣтъ предъ дѣцата си и пакъ да нѣматъ високоправствени дъщери.

Сегашното домашно и училищно възпитание не говори нищо предъ дѣвойката по тия нѣща, не ѝ се позволява открито да зададе, нито единъ въпросъ, до като не стане жена; но за това отпослѣтъ тя се мъчи да навакса всичко, което е изгубила презъ времето на млъчанието. А това потвърждава още веднѣжъ, че сегашното домашно възпитание е неправилно, и че не млъчане е нужно, а разяснение естественото назначение на всички наши органи, и тогава само може да се съхрани и развие нравственостъта и дѣйствителната срамежливостъ.

Младитѣ дѣвойки трѣбва да сж предопремени, за тия функции, на време да се запознаватъ какъ да се пазятъ, да се приучаватъ да сж внимателни къмъ своята физическа природа, да пазятъ законитѣ на здравието и да гледатъ на това, като на своя свята длъжностъ.

Другъ единъ въпросъ, върху който избѣгватъ да говорѣтъ майкитѣ е познанията, които дѣвойкитѣ трѣбва да иматъ относително времето, когато станѣтъ жени и майки. Въ настоящето много отъ мислещитѣ хора считатъ, че една отъ важнитѣ длъжности на майката е и тая, именно, да дава на дъщеря си потребнитѣ понятия за тази толкова сериозна функция на организма ѝ, защото тогава тя ще се труди да се подготви по-добрѣ.

Майкитѣ заедно съ много други хора мислѣтъ, че е добрѣ, колкото е възможно по-дълго време да държѣтъ дѣвойкитѣ въ невѣжество относително тия нѣща, „защото тия знания се злѣ отразяватъ на тѣхната нравственостъ, та ще си изгубѣтъ срамежливостъта.“ Нѣка тѣзи майки се обѣрѣхатъ къмъ минхлото, нѣка си припомнятъ дѣвойческитѣ си години и навѣрно ще се съгласѣтъ, че много по-добрѣ би било, ако самитѣ тѣ на време бѣхъ запознати отъ майкитѣ си съ тия понятия, отъ колкото да чакатъ до първитѣ дни на своя съпружески животъ да слѣдватъ, че иматъ сериозни болѣсти придобити отъ неумѣннето да се пазятъ, когато сж били дѣвойки. Трѣбва да разберемъ вече, че невѣжеството не е невинностъ и не може да бѣде защитникъ на добродѣтелта! Защото кое може да се отрази поврѣдно на срамежливостъта и чистотата на дѣвойката; правилното обяснение на една мѣдра и любезна майка, или това, което дъщерята сама познаѣти отъ своятѣ, много често, лошо възпитани другарки.

Тѣзи забѣлѣжки тогѣтъ да служатъ като допълнение къмъ общата физиология, и ще съдържатъ свѣдения като тия, които всѣка дѣвойка трѣбва да знае. Майката може да обяснява нѣкои нѣща на дѣвойки отъ единадесетъ годишна възраст, а отъ петнадесетъ годишната имъ възраст и на горѣ могатъ да имъ се даватъ по-вече обяснения.

Всички въпроси въ тѣзи бѣлѣжки ще се разглеждатъ отъ такава гледна точка, отъ която и най-

деликатното чувство на приличието нѣма да се накърни. Главнитѣ факти и разяснения сж изложени ясно, да могатъ да ги разберѣтъ и най-младитѣ дѣвойки. Щомъ се разбере съдържанието на тия бѣлѣжки и се вникне добръ въ цѣлѣта, съ която сж написани, то не вѣрвамъ да се не посрѣщнатъ съ удобрение.

Встъпление.

Глава I.

Млади дѣвойки, ний се намираме въ свѣта, гдѣто всичко дише, живѣе и се движи. На много отъ насъ животътъ се показва веселъ и щастливъ и гледаме на бѣдѣщето съ надѣжда. На други живота не имъ е далъ радостъ и тѣ не виждатъ и въ бѣдѣщето нищо, освѣнъ грижи, нужди и често пѣти, въ минути на отчаяние, желали бихъ да умрѣтъ. Но както и да гледаме на животътъ — ний сме задлѣжени да живѣемъ.

Ний, разбира се, имаме възможность да прекратимъ нашето съществуване, като предприемемъ нѣкое престѣпно дѣйствиe — да испиемъ нѣкоя отрова, да се обѣсимъ, удавимъ и др. т., но ний нѣмаме право да уничтожимъ това, което не принадлежи намъ.

Живота е нашъ и не нашъ. Той е нашъ, защото можемъ да приживѣемъ, както желаемъ, добръ или злѣ, щастливо или нещастно, полезно или безсмыслено, здрави или болни. Но тоя фактъ, че намъ не ни питатъ желаемъ ли да се родимъ, и колко дълго желаемъ да живѣемъ, доказва, че нашия животъ, отъ самото му начало, не принадлежи намъ и за това уничтоженето на живота — самоубийството се счита за престѣпление.

Живота е тайна за насъ и ний сме тайни за себе си. Чувството, че сме длѣжни да живѣемъ, е вродено въ насъ и влѣдствие на това, отъ насъ се изисква само съображение, какъ да си устроимъ живота, щото като изпълняваме длѣга си, то и да напълнимъ живота си съ най много щастие, и да заслужимъ по-вече любовь и уважение, като вземаме подъ внимание обществото, въ което живѣемъ и хората, съ които сме заобиколени.

На единъ научното поприще се представлява за най-добро и тѣ избиратъ педагогическа или литературна дѣятелность. Други ги привлича изкуството, музиката, театра, живописѣта. Нѣкои мечтаѣтъ да създадѣтъ своя собствена утопия и съ всичкитѣ си сили се стараятъ, да намалятъ човѣческитѣ страдания. Едини създаватъ теории, други се опитватъ да ги осъществятъ. Има много и, уви, твърдѣ много сж, които нѣмаватъ никакво желание къмъ науката, нито любовь къмъ естетическитѣ занятия, нито желание да се потрудатъ, да помогнатъ на хората да живѣятъ по добръ, нито се стараѣтъ да се намали злото, което така обезобразява обществото. Тѣ се занимаватъ само съ себе си, мислѣтъ само за глупости, гизденне и расходи. Има и такива, които отъ не желание да се трудѣтъ ставатъ мрачни, отпуститѣ, не приличатъ на човѣчески същества, живѣѣтъ сжъ така както рибитѣ. Що се отнася до още по-голѣмата частъ отъ хората, то всичката тѣхна дѣятелность се свѣжда именно къмъ това: Какъ да поживѣятъ, колкото се може по охолно — това е тѣхното пълно щастие и нищо друго ги не вълнува.

Колко различни проспективи се откриватъ предъ живота на младитѣ дѣвойки! Къмъ коя отъ тия групи ще се присѣдини всѣка дѣвойка? Това ще зависи отъ нейния характеръ и отъ хората, съ които е заобиколена.

Животътъ въ повечето случаи е хубавъ и никакъ не е тѣжко да се живѣе, а ако се появяватъ не приятности, тѣ зависѣтъ, не отъ самия животъ, а отъ условията, въ които той е поставенъ.

Между читателкитѣ има весели, легкомисленни, сериозни, гордѣливи, развити, богати и бѣдни. Всички стоѣтъ на прага на живота и надѣждата, тая — „свѣтлива звѣзда на живота,“ имъ обѣщава продължение на всичко хубаво, което се вече опитали, или ги мамѣ, че ще достигнатъ щастieto, къмъ което се стрѣмѣтъ.

Въ нѣкои страни, напримѣръ, както въ Съединенитѣ Щати, въ Америка, голѣмо внимание се обръща на образованието на жената и тамъ дѣвойкитѣ иматъ голѣмъ изборъ за занятия и по широко поприще за развитие на своитѣ индивидуални способности. Специално за дѣвойкитѣ има много издадени книги. Нищо не се жали за да достигне жената високо все-странно възпитание. Родителитѣ изживяватъ голѣми сумѣ за образованието на дѣщеритѣ си, като желѣтъ само то да бѣде съгласно съ най новитѣ възгледи, до които е достигнѣло настоящето развитие. Необходимо е ний, родителитѣ, пакъ и самитѣ млади дѣвойки, да погледнемъ по-сериозно на тоя въпросъ, като се неограничаваме въ това, което до сега се е считало за достатъчно — само съ повърхностни познания и така нареченото свѣтско образование: да знаѣтъ дѣщеритѣ ни по нѣкой чуждъ языкъ, какъ да се държѣтъ въ баловетѣ, въ салонитѣ предъ гоститѣ — т. е. само една непрактична луксозность. Да се бронира ужъ за хора образовани, а да не знаемъ и най-проститѣ необходими нѣща за себе си, и да не можемъ да се отнесемъ критически къмъ нищо.

И така всѣка мислѣща майка, възпитателка, трѣбва да се спре и поразмисли врѣху сегашното свое възпитание и да се залови сама съ понататашното си развитие. Гимназиялнитѣ познания сж канава, по която трѣбва да се положи още много трудъ, за да излѣзи нѣщо завършено.

За никого вече не е ново, че жената има грамадно влияние, тъй като, както въ цивилизованитѣ, така и въ не цивилизованитѣ общества, жената възпитава малкитѣ дѣца въ най важния периодъ на живота имъ. Слѣдователно, всестранно образование, съ положителни знания за жената, с така сжъщо необходимо, та можа да се каже, даже, и повече, отъ колкото за мъжа. Способността на майката да развие въ дѣцата ясно понятие за правдата, честността, или пѣкъ нейното равнодушие къмъ тия идеи, се измѣтва съ нравственния характеръ на дѣцата ѝ, когато тѣ станѣтъ възрастни мъжии и жени — общественни дѣятелни.

Жената не може да върши всичко, що мъжа прави, но и нейната длѣжность не е маловажна. На неѣ е възложена половината отъ длѣга на човѣка. Слѣдователно изисква се сжщата подготовка, а не само едно външно лустросване, което не само че не дава храна на човѣческия умъ, но въ подобно възпитание нѣма потикъ, който да възбуди интересъ къмъ знанието, но още повече заслѣпява, като дава едно глупаво задоволствие и така произлѣзя невѣжественната половина на човѣчеството.

Въ полаганието основата на женското образование, трѣбва да се обрне внимание главно на физическото възпитание. Доброто здравие е краежгълния камѣкъ въ направата на нашия организъмъ. Стрѣмленieto къмъ запазване на здравieto трѣбва да лежи на първъ планъ, да бѣде първа длѣжность на всѣка

жена. Но за да бжде това изпълнено, както трѣбва, нужно е знание, което майката ще предаде на дѣцата си, слѣдователно и на мъжа. А запознава ли се съ, нѣщо подобно, жената по сегашнитѣ програми? — Не, за неж много нѣща сж недостѣпни, още повече даже се крие отъ неж това, което е крайно необходимо, за да бжде тя человекъ, въ пълната смисълъ на думата. Тя ражда и възпитава, но както и животнитѣ, нищо не знае за своя организмъ и она на дѣтето си.

Извѣстно е, че състоянието на нашия организмъ има силно влияние на духа ни. Когато сме ний физически нерасположени, то и ума ни не бива бистър, лошо ли сме настроени и сме неспособни за работа. Много отъ лошитѣ черти въ характера, които обикновенно се преписватъ, че сж свойства на развалена душа, произлизатъ отъ недоброто смилание на храната, или недоброто окисление на кръвта. Като аналогически примѣръ може да ни послужи музикалниятъ инструментъ струнитѣ, на който сж отслабнѣли, ржждяса или сж скѣсани, и не могатъ да издаватъ хармонически звукове. Така сжщо бива и съ нашата „хилядо струнна арфа“, на която е свойственно да звучи ясно; хармоническата музика на душата непремѣнно ще се превръща на неприятни, тѣжки пѣшканья и ще издава нетърпимъ десонансъ, ако нейнитѣ струни сж разстроени. Една разстроена струна може да развали художественото изпълнение на цѣла ария. Всичкитѣ части на нашия организмъ трѣбва да се изучатъ добръ, за да се запазятъ въ добро състояние.

При рождението си ний всички получаваме извѣстно количество сила за живѣние, или съ други думи казано много или малко силна организация. Количеството на силитѣ, съ които человекъ захваща да живѣе, опредѣля годинитѣ, които може той да приживѣе. Когато тая сила се израсходи, или се разруши — человекъ умира. Много малко хора живѣятъ толкова дълго, колкото се очаква отъ организацията, която иматъ при рождението си. Тая сила се разрушава по-рано, отъ много причини. Тя може да се разруши внезапно, или пъкъ разрушението да става постепенно.

Самоубийца представлява примѣръ на внезапно разрушение на организма, съ едно насилствено дѣйствие. Пияницата, който умира отъ „бѣла горячка“ (*delirium tremens*), така се нарича болѣстѣта, отъ която умиратъ само алкохолицитѣ, ни показва постепенното разрушаване на организма, когато се занимаватъ законитѣ на здравие. Всѣко простудяване на бѣлия дробъ прави последния по-слабъ. Самоубица прави престѣпление, като унищожавя живота си, който му е даденъ само за полезна дѣятелностъ, но не е по-малко престѣпно, когато ний разрушаваме нашия животъ, като така сжщо не пазимъ законитѣ на здравие.

Ако знаемъ, че не можемъ да бждемъ здрави, когато кръвта ни не се окислява добръ, и ако сжщо така ни е извѣстно, че окисляването на кръвта става при дишанieto на чистъ въздухъ, и пакъ не обръщаме нужното внимание, не провѣтряваме стаятѣ, не излизаме на чистъ въздухъ, не премахваме корсетитѣ, които затрудняватъ дишанieto, ний сме сжщо такива самоубийци и убийци на дѣцата си, извършваме сжщо така престѣпление, както и тия, които съ цѣль да се самоубиатъ, дишатъ хлороформъ, или пиятъ нѣкоя отрова.

Глава II.

Каквѣто пакъ и да изберете вий, млади дѣвойки, за достиганieto на щастливъ животъ, каквито мечти и да си създавате, пакъ по-вечето отъ васъ ще се омѣжете. Възможно е, че нѣкои отъ васъ ще се смѣхатъ на тия думи, нѣкои ще гледатъ съ отвръщение, но отъ това работата не се измѣнява, факта си остава пакъ фактъ — повечето отъ васъ ще станатъ жени, майки.

Повечето родители гледатъ на оженването, като на единствена цѣль въ живота за момата, и бързатъ по възможностъ, по скоро да достигнатъ тая цѣль, безъ да дадатъ нужната подготовка за този новъ животъ на дѣщеритѣ си; ограничаватъ възпитанието имъ само до 4 — 5 класа, захващатъ да ги облачатъ гиздаво, водятъ ги по балове, а всичко това ясно говори, че желаятъ бърже да намѣрятъ мъжъ за дѣщеря си.

Нищо противно, разбира се, нѣма въ това, дѣвойката да знае че ъ очаква оженване, но защо да се бърза толкова съ възпитанието, и да се гледа на оженването, като на единствена цѣль? Защо най-напредъ не се приготвятъ дѣвойкитѣ да се борятъ съ извѣстни незгоди, които могатъ да се срѣщнатъ въ живота имъ? Защо младата мома не се подготви най-първо да бжде другарка на мъжа си, въ пълната смисълъ на думата т. е. въ случай на нужда да може да му помага въ всичко? Въ случай на нещастие въ семейния животъ, да може да се заемѣ съ сериозенъ и честенъ трудъ, за да поддържа себе си и дѣцата си, и да не унижава своето човѣческо достоинство и нарича дѣцата си сирачета. Когато мъжа умре и нѣма нищо да ѣ остави, то жената съвършено пропада, не може сама да се храни, трѣбва непремѣнно да падне като товаръ на няния на единъ, или на други мъжъ, и да търпи разни обиди, и унижение на човѣческото си достоинство, защото нѣма другъ изходъ, родителитѣ не ѣ сж дали друга подготовка. Такива случаи много често ставатъ изъ живота, но родителитѣ сж глухи и слѣпи къмъ тѣхъ, като че ли ще стане особно исклучение за дѣщеритѣ имъ. „Не е бѣденъ баща ѣ, та да се учи за учителка или друга нѣкоя дѣятелностъ, стигатъ ѣ ней 4—5 класа.“ Като че знанието ще поврѣди дѣщеря имъ, ако тя бжде само майка, и възпитателка. Така могатъ да мислятъ само неразвититѣ родители, п нашитѣ недоброжелатели. Здравомислитѣ родители гледатъ на това съвсѣмъ иначе. Ясно е, че съ сегашното си образование, жената нѣма никога да се въздигне на висотата на своето достоинство, защото условията на живота се усложняватъ отъ день на день.

Постѣ е подобно прибрзване, за да се завърши възпитанието на момата, но възможностъ въ най-краткото време — не по късно отъ осемнадесетъ години, — се пропуска още едно много важно нѣщо, което е, както и по горѣ казахме, основенъ камѣкъ въ живота на жената, особено при оженването, — физическото ѣ здравие. Презъ време на умственото ѣ развитие бързатъ да натѣчатъ мозъка на дѣвойката съ всевъзможни знания, до като започва да ѣ се върти главата, да ѣ притѣмнява на очитѣ, щомъ се наведе гърба ѣ боли, очитѣ ѣ се зачервяватъ и заболѣватъ, тъй щото до като дѣвойката завърши образованието си, тя става слаба, нервно-разстроена, изгубва доброта си. Наскоро слѣдъ оженването си изгубва свѣ-

жестъта си, и не е чудно, че като жена и майка, тя не може добросъвестно да изпълнява обязаностите си тъй като не е здрава, а ѝ липсува и нужната подготовка. Никдѣ здравият не е отъ такава голѣма важностъ, колкото въ оженения животъ. По-вечето отъ младежитѣ физически сѣ по-силни отъ дѣвойкитѣ, защото тѣхното физическо възпитание отъ зачатото е по-нормално, тѣ прекарватъ по-вече време вънъ, на отворенъ въздухъ, играятъ, упражняватъ се, развиватъ мускулитѣ си, затова и нервната имъ система бива по-нормална. Тѣлото по-правилно се развива, та отъ това биватъ и по-здрави и по-силни; слѣдователно немогатъ да разбератъ на слаби и нервно болни жени, и не могатъ да се отнесатъ съ съчувствие къмъ тѣхната слабостъ. Въмѣсто другарката, помощницата, която очакватъ той да намѣри въ жена си, вижда предъ себе си едно слабо, нервно, разбито същество, неспособно да приеме участие въ нищо. Жената намѣсто съчувствие срѣща невнимание, небрежние; вслѣдствие на което двамата ставатъ нещастни. Много голѣма любовъ е потребна, за да може мъжа въ продължение на дълго време да се грижи за болната си жена. Ако това става въ рѣдки случаи, то бива само отъ чувство на дълга и съ принудено търпение, което и самата болна лесно може да забѣлжи. И така, жената е напълно щастлива, само тогава, когато е физически здрава и силна, а при това е и умствено добре развита. Жена, която обича мъжа си, непремѣнно желае той да е щастливъ; нейното присѣствие въ дома да бѣде источника на щастие, а не причина за постоянни грижи. Ако мъжа е разбранъ чловѣкъ, то още повече жената не би желала той да губи времето си за нежъ. Ако пъкъ е неразбранъ чловѣкъ, то здравият и знаният на жената сѣ нужни още и за това, за да може тя да намѣри въ себе си сила и поддръжка да почне нѣкоя друга обществена дѣятелностъ, когато въ семейната се е оказала несполука, да не е принудена да търси защита въ нечловѣческитѣ нападения на мъжа.

За това истинно обичливитѣ родители и възпитатели сѣ длъжни, преди всичко, да обърнатъ най-големо внимание на физическото развитие на дѣвойкитѣ и да имъ дадатъ положителни знания, съ които да си послужатъ въ живота т. е. да се усвършенствуватъ обязательно по нѣкоя специалностъ, та въ случай на нужда, или несполука въ семейния животъ, да сѣ полезни въ друго поприще, гдѣто може да намѣрятъ успокоение, а може би, и пълно щастие. Удивително е наистина! Жената живѣе въ сжщитѣ условия, въ които живѣе мъжътъ, а не ѝ се даватъ нужната подготовка за да може и тя сама да се бори съ незгодитѣ на живота — това бурно море! А това било родителски обичъ и грижа!!

(Слѣдва).

Ръководения Отдѣлъ

Тантелена подложка № 1.

Иллюстрацията въ № 1. е тантелена подложка съставена отъ четири парчета, които сѣ зашити едно за друго и послѣ наплѣтено наоколо имъ тантела отъ три реда. Парчетата се захващатъ тъй:

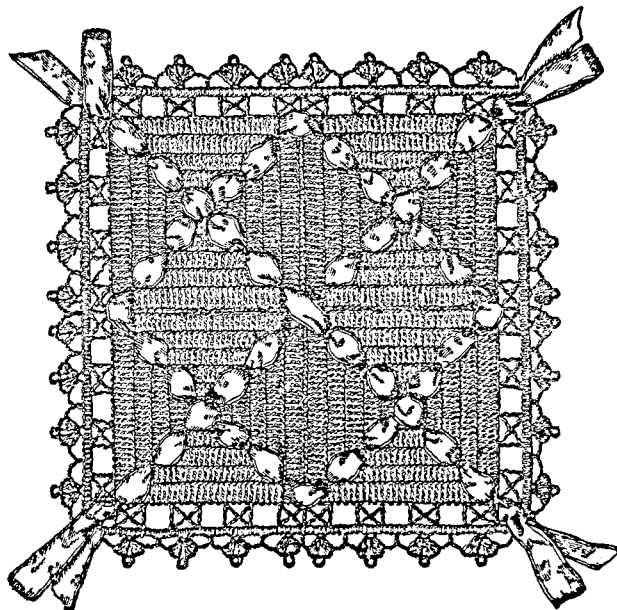
Най-гърво оплита се коса отъ 16 клупа и се славя на колелце, безъ намѣтка.

1-я. редъ — Оплита се коса отъ 3 клупа и се

бодва въ първия клупъ до косата на колелцето. Направатъ се 3 намѣтани стълбчета и заедно съ косата отъ 3 клупа, ставатъ 4 стълбчета. Тогава направя се коса отъ 4 клупа и се бодва съ намѣтка въ слѣдующия клупъ на колелцето, и тъй да станатъ 4 намѣтнати стълбчета. Сжщото се повтаря догдѣто се заобиколи цѣлото колелце и се образуватъ 4 четворки намѣтнати стълбчета и 4 дупки.

2-я. редъ. Намѣта се, и се бодва въ 1-то стълбче на 1-та. четворка намѣтнати стълбчета, и тъй нататакъ, догдѣ се искаратъ и 4-тѣ. и се направятъ 2 нови по косата на дупката; прави се нова коса отъ 4 клупа и бодва се съ намѣтка въ 3-я. клупъ на дупката и другъ въ слѣдующия, тогава се слѣдва да се правятъ намѣтани стълбчета по 4 тѣ. стълбчета отъ 1-я. редъ и се правятъ 2 други на слѣдующата дупка; пакъ коса отъ 4 клупа, пакъ намѣтнати стълбчета и пр. до края на реда.

Слѣдующитѣ редове сѣ само повторение на 2-я. Увеличава се постоянно само числото на стълбчетата, а дупкитѣ си оставатъ сжщитѣ.

Тантела Подложка № 1.

Парчетата въ иллюстрацията сѣ съ по 5 реда, но тѣ могатъ да сѣ и съ по 6 и 7, ако се желае нѣщо по голѣмо, или пакъ, вмѣсто да сѣ 4 да бждѣтъ 9.

Тантелата наокола се прави тъй:

1-я. редъ. Заплита се коса съ 3 клупа на едниа жгълъ, прави се стълбче, съ намѣтка презъ 3 стълбчета, оплита се коса отъ 3 клупа, намѣтва се, бодва се въ корена на първата коса и става стълбче отъ лѣво на дѣсно, тогава съ намѣтка бодва се въ корена на стълбчето, което лежи отъ дѣсно на лѣво и тъй става лѣвото право стълбче. Тогава се прави коса отъ 3 клупа и се повтаря сжщото.

2-я. редъ — е опривчавание наоколо съ ненамѣтани стълбчета.

3-я. редъ — е криволици които се правятъ тъй: Коса отъ 2 клупа, намѣтване и бодване, въ ненамѣтнато стълбче. Правятъ се 3 намѣтнати стълбчета, тогава коса отъ 4 клупа, като се бодва безъ намѣтка въ корена ѝ, за да стане гръчела, тогава 3 стълбчета съ намѣтка, коса 2 клупа, презъ 4 ненамѣ-

тани стълбчета, 1 стълбче безъ намѣтка, коса отъ 2 клупа и пакъ криволецъ, като първия.

Слѣдъ довършване презъ дупкитѣ е прекарана кордела. По практичнитѣ подложки се правѣтъ отъ пепелява бомбака, № 12. или 16. Тогава корделата може да бѣде тъмнозелена или вишняява.

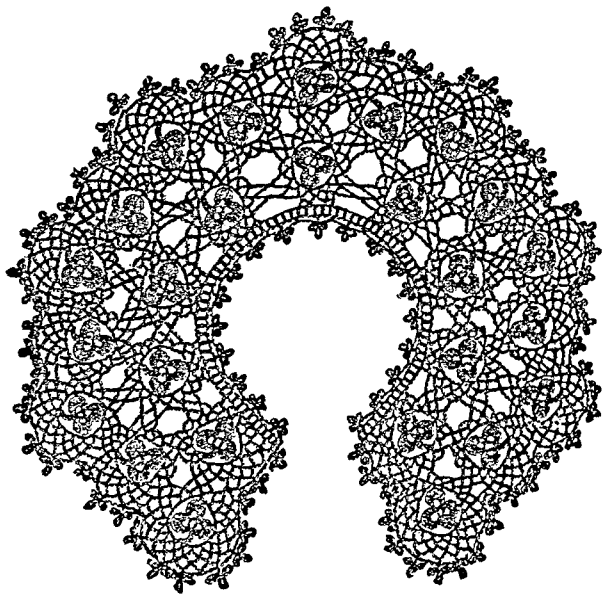
Сжщото може да се направи отъ бѣла и кремова бомбака, само че омърсяването по-лесно става.

Сжщия примѣръ може да послужи за угънка на хавлии за баня. Въ такъви случаи, прави се квадратъ отъ 25 парчета. Такъва угънка може да стане за скоро, ако се направи съ № 12. и се плете съ костенъ или дървенъ шишъ, вмѣсто металиченъ, тъй като тѣ биватъ по-дебели и съответствуватъ по-добре на конца.

Тантелена яка, № 2

Иллюстрацията въ № 2-ро., е единъ красивъ примѣръ на тантелена яка, изработена съ № 100, ленена бѣла макара яка, за малки дѣвойчета.

Малкитѣ теменужки се плетѣтъ на отдѣлно и послѣ славятъ наедно, посредствомъ мръжа. Прави се коса отъ 13 клупа, обръща се, забожда се въ 7-я. клупъ;

Тантелена яка № 2.

коса 7 клупа, 1 стълбче безъ намѣтка въ 2-я. клупъ на току що направеното колелце, коса отъ 7 клупа, стълбче безъ намѣтка, презъ двата клупа на колелцето; коса 7 клупа, стълбче безъ намѣтка. Сега въ всѣкоя дупка прави се по 1 ненамѣтано стълбче, 7 намѣтани, 1 ненамѣтано стълбче, и тогава по 1 ненамѣтано стълбче въ всѣкой клупъ отъ останжалата коса; това прави дръжката на теменужката; коса 7 клупа, стълбче безъ намѣтка въ срѣдата на първото листце; коса 12 клупа, стълбче безъ намѣтка въ срѣдата на второто листце; сжщото въ третето и опашката. Около кръга, който заобикаля теменужката прави се обиколка отъ коса 5 клупа и стълбче безъ намѣтка въ всѣки трети клупъ. Тогава послѣдующия редъ бива сжщо такъвъ, само че стълбчетата се бодѣтъ въ срѣдния клупъ на по-предишната коса.

Всѣкое послѣдующо колелце са прави по сжщия начинъ, като се залавятъ да се внимава, щото дръжкитѣ да оставатъ все надолу.

Слѣдъ като се свърши първия редъ тогава се нареждатъ колелца на втори редъ, но помежду първитѣ, и тъй се стѣснява на горѣ къмъ яката.

Сега, започва се отъ горния дѣсенъ жгълъ и плете се коса отъ 4 клупа, стълбче безъ намѣтка въ всѣкоя дупка, а по между колелцата косата бива отъ 7 клупа; продължава се обиколката, съ коса 5 клупа и стълбче безъ намѣтка, въ срѣдата на всѣкоя дупка, по долната страна и краищата на яката, а само коса 3 клупа помежду колелцата. Това като се свърши, почнува се нова обиколка по горната частъ, съ коса 2 клупа, 1 намѣтано стълбче въ всѣкой трети клупъ.

За послѣдна обиколка продължава се съ коса 3 клупа, намѣтано стълбче въ срѣдата на слѣдующата дупка, коса 5 клупа, 1 стълбче безъ намѣтка въ корена ѝ, коса 7 клупа, стълбче безъ намѣтка, коса 5 клупа, стълбче безъ намѣтка, все въ корена на косата; коса 3 клупа, 1 стълбче безъ намѣтка презъ 1 дупка, и тъй нататъкъ.

Една тѣсна панделка прекарана презъ дупкитѣ на колелцата ще ъхъ събере по-вече по край врата, пъкъ стои и по-красиво.

Прибавената кройка.

Съ настоящия брой се праща и една кройка отъ долна риза за петгодишно момиченце. Кройката е само четвъртина отъ ризката, но на нея е отбѣлжена половината на задната страна съ изрѣзаното парче наедно, а безъ изрѣзаното парче е половината отъ предната.

Възможно е, че пѣкои не ще да удобрихъ предната страна по причина че е много врѣзана на долу. Такива могатъ да скорихъ предната, както и задната страна. Кройката е изрѣзана съ цѣлъ да се закончава, на рамбѣтъ, но ако има пѣкои, които не желатъ, то може да ъхъ скрои ицѣло, като прише платъ на двѣ, споредъ дължината, която изисква раста на дѣтето.

Ризитѣ не трѣбва да сѣ много дълги, защото дѣцата обикновено носѣтъ къси роклички.

По край яката и ражквитѣ се прилепѣ парче на веревъ и прегъва на вътрѣ, а по край обшива съ пѣкой хубава тѣсна тантелка. Отпредъ може да се остави една опримчена дупчица за да се прекара едно тѣсно платнено ширитче, или панделка, за да ъхъ прибере по-вече по край шията.

Различнитѣ френски методи за готвение.

Отъ *Мария Парлоа*.

Мнозина страни хора не харесватъ французската метода за готвение, до като други мислятъ, че Французитѣ сѣ достигнали до съвършенство по тази частъ. Твърдѣ много зависен, разбира се, отъ вкуса на човѣка; ако той обича своя народенъ начинъ на приготвяне храна, той не ще бѣде готовъ да забѣлжи, какво е добро у другитѣ народи. Никоя отдѣлна личностъ не притѣжава всичкитѣ добродѣтели и никоя държава не може да претендира, че съдържа всичко що е найдобро, въ кое да е искусство, или наука. Но споредъ мене, Французитѣ приготвятъ и ѣдѣтъ храната си по най-разумния и научния начинъ, отъ колкото кой да е другъ народъ, който познавамъ азъ.

Ний сме по-вече запознати съ с по-скжпитъ френски гозби, но съвсѣмъ малко или почти нищо не знаемъ, за по-обикновеннитъ и по-икономичнитъ имъ фетиета. Цѣльта ми е да дамъ въ тази си статия на читателитъ на Списанието нѣкои отъ по-евтинитъ и здравословни начини на приготвяне храна, като си служжъ съ материалитъ, които всѣка домакния лесно може да намѣри въ града, или селото си.

Въ Франция има три вида готвение: аристократско, буржоаско и простолюдно. Третия видъ готвение, въобще най-много се практикува, тъй като Французитъ сж много икономистъ народъ.

И въ тритъ вида готвение се употрѣбаватъ извѣстни подправки, които придаватъ на френскитъ супи, соуси и различни видове рагу единъ вкусъ, който много пжти липсува на нашитъ. Повечето отъ тѣзи подправки сж отъ трѣви и зеленчуци. Силни меризми не се употрѣбаватъ, ако ли се употрѣбжтъ, тѣ ги турятъ цѣли, а не счукани.

Лукъ се туря почти въ всѣка гозба. Рѣдко нѣщо е да сваржтъ зеленчукъ въ гола вода, но бива придруженъ съ други зеленчуци и трѣви: много често му се прибавя масло, отбрана чиста масъ, нѣкой кокалъ, или частъ отъ студено мѣсо. Най вкуснитъ супи се приготвятъ съ вода, млѣко, зеленчуци, трѣви, солъ, пеперь и нѣкой видъ мазинка. Различни зеленчуци се сготвжтъ съ останжло печено или варено мѣсо, скѣлцано на ситно, и ставатъ на вкусни видове гозба. Всѣкой видъ сготвенъ зеленчукъ, когато истине, се слага на трапезата, като салата. По нѣкога самата му прибавка е само малко чисто дървено масло и естетъ, а по нѣкога се смѣсватъ нѣколко зеленчуци наедно. Не трѣбва да се мисли, че защото зеленчуцитъ сж подправени толкози много при готвеннето, то тѣ ставатъ несмилателни; напротивъ тѣ добиватъ много деликатенъ вкусъ и лесно се смилатъ.

Въ Франция градинаритъ не оставятъ зеленчуцитъ да достигатъ до голѣма величина, и още защото земята, като истощена не имъ придава твърдъ силенъ вкусъ. Почти всичкитъ зеленчуци въ Франция се бержтъ, догдѣто сж само наполовина порастижли, или даже една третя. Една леха се посажда нѣколко пжти презъ лѣтото. Таквизи растения, като лука, морковитъ, голото зелне, рѣпникитъ, бѣлия бобъ и пр. сж много вкусни, поради бързото имъ нараствание.

Французкия готвачъ на̀ри всичкитъ зеленчуци съ врѣла вода и послѣ ги измива съ студена. Единъ зеленчуци се турятъ, даже и на огъня да повржтъ нѣколко минути, други стожтъ само нѣколко минути въ врѣлата вода. Картофитъ се доста употрѣбаватъ въ готвеннето, но пакъ рѣдко се виждатъ, само тъй, обиварени, а се приготвятъ по различни начини. Цвѣклото, въобще, се пече — но рѣдко се пече въ кжци. Въобще то се купува печено и не е много скжпо. Начина на печението му е, да се тури на слама въ пещъ отъ сръдна горѣщина. Тогава се похлупва съ прѣстена паница и пече отъ шестъ до десетъ часове. Тѣй опечено цвѣкло става крехко, меко, спазва цвѣта и сока си. Цвѣклото се употрѣбва главно за салати и гарнитури.

Морковитъ сж отъ важностъ въ французката готварница. Слѣдъ лука тѣ се употрѣбаватъ най-много, като подправка, а още готвжтъ се и на отдѣлно. Често пжти се варжтъ само въ солена вода и тогава служжтъ съ нѣкой соусъ, но най обикновения и вкусния начинъ е *Carottes à la Flamande* (Моркови сготвени по фламандски). Французойката умѣе да се въс-

ползува отъ мѣсянъ буйльонъ при готвеннето на зеленчушни гозби. Обикновенно този буйльонъ произлазя отъ варение коститъ и останки отъ печено, или обварено мѣсо. Твърдѣ бѣдно, наистина, трѣбва да бжде семейството, гдѣто не може да се намѣри малко буйльонъ, за да се притури на зеленчука, или да се направи малко соусъ.

Когато се даватъ правила по готвение, често пжти се повтаря думата *sauter*. Тя значи буквално да скочи, а когато се употрѣбва въ готвение придава ѝ се значение, че гозбата е сготвена съ съвсѣмъ малко мазнота или течностъ и, че вмѣсто да се бърка съ лжжицата, тиганя е раздрусанъ, доста силно и съдържаното фетие се обръща само.

Вкусно растително рагу.

Взематъ се 4 чаши картофи, 4 чаши голо зелне, 2 чаши моркови, всичко отмѣрено слѣдъ като сж били обѣлени и нарѣзани. Прибавятъ се 3 супени лжжици масло, по 1 лжжица захаръ, солъ, и майданосъ: 2 лжжици ситно нарѣзанъ лукъ, 1 равна лжжичка черенъ пеперь и 2 чаши вода или буйльонъ.

Начина, по който се готвжтъ е слѣдующия: Истргватъ се морковитъ и обѣлватъ картофитъ и голото зелне. Нарѣзватъ се на ларчета два пжти по дълги отъ орѣхъ, съ изключение на морковитъ, които се нарѣзватъ по на дребни парчета. Турятъ се морковитъ съ 8 чаши врѣла вода да повржтъ за половина часъ. Турятъ се картофитъ и голото зелне въ тиганя, налива имъ се врѣла вода, колкото да се покрижтъ и се оставятъ да вржтъ десетъ минути, тогава имъ се исецжда водата. Прецѣждатъ се и морковитъ, па се прибавятъ картофитъ и голото зелне. Туря се маслото съ лука въ тиганя, за да се пѣрже полегка петъ минути; тогава се прибавя брашното и пѣрже, догдѣто стане като пѣна шупливо; тогава се прибавя водата или буйльона. Поржсватъ се солта, пиперя, захарта и майданоза върху зеленчука, сетнѣ се полива отгорѣ съ соусъ. Захлупва се тенжерата и се оставя да ври за половина часъ. Французитъ слагатъ тази гозба на отдѣлно, но може съ нежъ да се сложи и мѣсо.

Вкусно рагу може да стане само отъ картофи, като се изоставятъ морковитъ и голото зелне, брашното и едната лжжица масло. Може да се прибави прасъ нарѣзанъ на дребни парчета.

Картофи соте.

Французойката особно предпочита да сготви по този начинъ младитъ картофчета. Съда, въ който ще се пѣржжтъ трѣбва да бжде плиткъ, и широкъ. Туря се масло или пакъ пречистина говежда тлѣстина въ тиганя. Когато мазнотата започне да пуца на̀ра, прибавятъ се нарѣзанитъ на топчета картофи. Захлупва се тиганя и картофчетата се готвжтъ, догдѣто починжтъ да се трошжтъ лесно съ прѣстъ. Обикновенно трѣбва около половина часъ време. Огъня трѣбва да е доволно силенъ, за да се исчервжтъ. Не трѣбва да се турятъ по-вече картофи, отъ колкото ще се събержтъ въ днѣното на тиганя. Разбира се, че картофчетата се посоляватъ съ ситна солъ още преди запѣржванието си.

(Смѣдва).

РАЗНИ.

Мнозина сж хвалили портрета на Рубенса, че съ едно замахване на четката си е превърналъ едно засмѣно дѣте, въ расплакано; но колко много родители преобрѣщатъ засмѣнитѣ си дѣца въ расплакани и то, безъ да ги похвалятъ нѣкой.

Споредъ теорията на Карлъ Дарвинъ хиляди години сж били нужни на маймуната, догдѣ да стане чловѣкъ, но мнозина се преобрѣщатъ на маймуни въ една минута време.

„Господь не можаль да бжде на всѣкъдѣ," казалъ единъ Еврейски раввинъ, „за това създахъ майки."

Майки.

Единъ священникъ разказва, че най-скърбната случка презъ живота му била, съ единъ убийца осъденъ на смъртъ. Осъдения останалъ непокртнѣтъ отъ всичко, което му се говорило, и не сж се повлияли, ни чувствата му, ни съвѣстѣта му. Когато священника му казалъ сбогомъ, той забѣлѣжилъ: „Азъ ще ти кажъ, защо не можа да ми помогнешъ. Когато майкитѣ на други дѣца ги учажъ да се молятъ, момята бѣне пияна."

Честенъ, но лудъ.

Единъ дописникъ, на нѣкой отъ Лондонскитѣ вѣстници, често пѣти слушалъ да казватъ, че джамбазитѣ не могатъ да кажѣтъ чистата истина относително коние. Увѣренъ, че хората, които много бръщолѣвжѣтъ не сж всѣкога най добръ увѣдомени, той се рѣшилъ да попита първия джамбазинъ, когото срѣщне. Ето какъ разказва опитността си:

Единъ день като ѣздѣхъ на конь, срѣщнахъ едного.

„Искашъ ли да си купишъ конь?" ме попита той.

„Колко искашъ за него!" го попитахъ азъ.

„Четиридесетъ желтици," отговори той.

„Колко смѣнешъ да искашъ?" го попитахъ азъ.

„Тридесетъ желтици," отговори той.

„Колко вземашъ за коня?" го попитахъ азъ.

„Двадесетъ и петъ желтици" отговори той.

„Колко ще ти даджѣ?" го попитахъ азъ.

„Двадесетъ желтици," отговори той.

„Колко даде за него ти," го попитахъ азъ.

„Десетъ желтици," отговори той.

„Колко струва?" попитахъ азъ.

„Петъ," отговори той. „Но господине, струва ми

се, че не желаетъ да купишъ конь.

Слѣдъ това той шибнѣ коня си и влѣзе въ едно голѣмо здание.

„Какво е онова голѣмо здание?" попитахъ другъ единъ чловѣкъ, на стотита крачки по надалѣчь.

„Лудница," отговори той на кѣсо, и азъ си отидохъ по работата.

Изобличенъ.

Мнозина влизатъ въ частни канцеларии, пакъ ако щете и къщи, безъ да си снематъ шапкитѣ, и тѣй стоѣтъ всичкото време. Разказва се слѣдующето относително нѣкой си Маклиери.

Маклиери настоявалъ хората, които влизатъ въ частната му канцелария, да си снематъ шапкитѣ. Единъ день влѣзълъ единъ чловѣкъ, който искалъ да си вадѣ патентъ.

„Господинъ Маклиери, желаяхъ да си извадя патентна книга."

„За какво занятие искашъ патентна книга?"

„Да давамъ скаски върху познавание мислитѣ на други хора."

„Познавание мислитѣ на други хора ли? Какво е това?"

„Ахъ, не разбирате ли, че азъ давамъ скаски, съ които учѣ хората, какъ да четѣтъ мислитѣ на другитѣ."

„Но ти ми се видишь, да не знаещъ, какво мисля азъ," казалъ Маклиери.

„Защо?"

„Защото азъ се чудяхъ, защо не си снемешъ шапката отъ главата."

Уздравѣлъ отъ страхъ.

Мнозина сж умирали отъ страхъ, но не отдавна единъ болникъ въ Нью-Йоркската болница оздравѣлъ отъ страхъ. Болния билъ донесенъ съ болничната кола, като си мислили, че ще умре отъ силно сърдечноебиение. Положили го на една маса, за да направѣтъ диагнозисъ и намѣрили, че билъ хестериченъ.

Херурга се обърналъ къмъ едного отъ помощникитѣ си и поискалъ ножъ, като забѣлѣжилъ, че ще рѣже чакъ до сърдцето и намѣри, ако е възможно, каква е болѣстѣта.

Болника испривикалъ колкото гласъ му държалъ, и като скочилъ отъ масата, отиравилъ се къмъ вратата. Напразно били всичкитѣ молби да остане. Чловѣка билъ съвършенно испѣренъ и никога вече не дошелъ.

„СЕМЕЙНО ОГНИЩЕ“

ИЛЛЮСТРОВАННО ДОМАШНО СПИСАНИЕ

ИЗЛИЗА ВЪ КРАЯ НА ВСЪКЪЙ МЪСЕЦЪ, ВЪ ОБЕМЪ ОТЪ 3 ПЕЧАТНИ КОЛИ, НА 4-НИ.

ПРОГРАММА:

1) Романи, повѣсти и разкази (оргинални и преводни). 2) Биографии на прочути мъже и благородни жени. 3) Статии по възпитанието. 4) Домакинство: а) Кроение и шефъ б) ржкодѣлие; б) упжтва-ние по готварството; г) забѣлѣжки по градинарството; д) хигенични правила. 5) Отжселци отъ музика. 6) Нѣща, които струватъ да се знажтъ; 7) Забѣлѣжки за момичета.

ГОДИШЕНЪ АБОНАМЕНТЪ:

За България 8 лева, за странство 9 лева.

Абонаментътъ става само въ предплата.

Порѣчки и пари се испровождатъ до: книжарницата на А. В. Велчевъ въ гр. Варна, а рж-коипси — до редакторката на Списанието въ сжщия градъ, — М. Недѣлкова-Попова.
